

BUCHAREST UNIVERSITY OF ECONOMIC STUDIES
DEPARTMENT OF INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMICS

CCREI WORKING PAPERS SERIES

No 10/2019 March

Competitivitatea economiei României

Andreea Paul
Valentin Cojanu

ISSN 2285-2700
ISSN-L 2285-2700

EDITURA
ASE

BUCHAREST UNIVERSITY OF ECONOMIC STUDIES
FACULTY OF ECONOMICS AND INTERNATIONAL BUSINESS

CCREI WORKING PAPERS SERIES
No. 10/2019 March
Competitivitatea economiei României

Coordonatori
Andreea Paul
Valentin Cojanu

ISSN 2285-2700
ISSN-L 2285-2700

CCREI WORKING PAPERS SERIES

No. 10/2019 March

Evaluation of competitiveness

Department of International Economics and Business
Bucharest University of Economic Studies
Piața Romană 6, 010374, București, România

© 2019

**Coordonatori
Andreea Paul
Valentin Cojanu**

**Academia de Studii Economice, București
Facultatea de Relații Economice Internaționale**

Online at <http://www.cercetare.rei.ase.ro/despre>
<http://www.cercetare.rei.ase.ro/despreen-US>
CCREI WORKING PAPERS SERIES No. 10, posted March 2019

Think-tank INACO – Inițiativa pentru Competitivitate
Facultatea de Relații Economice Internaționale – Academia de Studii Economice
București, ROMÂNIA

Competitivitatea economiei României

Raport INACO – REI, prima ediție

Coordonatori: Andreea Paul și Valentin Cojanu

March 2019

Coordonatori: Andreea Paul și Valentin Cojanu

Co-autori:

Alina Alexoaei – asistent universitar REI

Valentin Cojanu – profesor universitar REI

Adriana Davidescu – cercetător Academia Română și membră INACO

Andreea Paul – conferențiar universitar REI, președinte INACO

Raluca Robu – asistent universitar REI

Anca Tamaș – membră INACO

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	1
Preambul.....	2
PARTEA ÎNTÂI	6
1. Tabloul sinoptic	6
1.1 Economia României în rapoartele globale dedicate competitivității	6
1.2. Tendințe structurale recente în comerțul României	9
1.3 Gradul de diversificare a sectoarelor de export și a piețelor de destinație.....	11
1.4. Competitivitatea exporturilor românești pe principalele piețe de destinație pentru produsele cheie	12
1.5. Competitivitatea exporturilor sectoarele culturale si creative	17
2. Poziția competitivă a României în economia UE	18
2.1. Analiza performanțelor în domeniul eco-inovării.....	18
2.2. Productivitatea muncii.....	19
2.3. Mediul de afaceri și antreprenariat.....	20
2.4. Îmbunătățirea calității administrației publice	23
2.5. Valoarea adăugată brută	24
3. România: pol de competitivitate balcanică	26
PARTEA A DOUA	30
4. Prima evaluare independentă a gradului de implementare a Strategiei Naționale de Competitivitate a României 2015-2020	30
4.1 Strategia Națională pentru Competitivitate (SNC) – succintă prezentare	30
4.2. Evaluarea gradului de implementare a SNC.....	31
4.3. Monitorizarea SNC	38
Concluzii: 10 propuneri pentru creșterea competitivității în a patra revoluție industrială	39
Bibliografie	42
ANEXE	44

Cuvânt înainte

Obiectivul major al oricărei țări sau firme a devenit competitivitatea, o condiție esențială a succesului în economia contemporană. Într-o economie deschisă și liberalizată, al cărei trend dominant este fenomenul globalizării, creșterea competitivității reprezintă o provocare majoră pentru toți actorii implicați, fie că este vorba despre firme, ramuri ale unei economii naționale, țări sau grupuri de țări.

Economia României este un actor în acest peisaj, însă se dovedește a fi într-o poziție nu tocmai favorabilă, comparativ cu ceilalți actori, ținând cont de rapoartele specializate în monitorizarea gradului de competitivitate la nivel internațional.

Acest lucru reiese din lucrarea de față *Competitivitatea Economiei României 2019*, lucrare pe care o consider un act temerar (având în vedere actualitatea ei, dar și dinamismul mediului concurențial), fiind prima ediție a unui raport elaborat sub egida INACO (Inițiativa pentru Competitivitate), de către un colectiv de specialiști universitari, provenind de la Facultatea de Relații Economice Internaționale și INACO, și coordonată de doi foarte merituoși colegi din cadrul facultății de Relații Economice Internaționale: Andreea Paul și Valentin Cojanu.

Prin analize pertinente lucrarea prezintă poziția României în ceea ce privește competitivitatea economiei sale, constituindu-se astfel ca un barometru privind locul României în economia globală. Studiul analizează poziția României pe trei paliere, pornind de la global la regional: în economia globală (analiza efectuându-se din trei perspective: gradul de diversificare a sectoarelor de export și a piețelor de destinație, competitivitatea exporturilor românești pe principalele piețe de destinație pentru produsele cheie și pentru sectoarele culturale și creative), în economia UE și perspectivele competitivității României în țările balcanice.

După această analiză, studiul vine și cu soluții pentru ca România să-și îmbunătățească poziția la nivelurile amintite, făcând o evaluare a gradului de implementare a Strategiei Naționale de Competitivitate a României 2015-2020, o strategie care se impune a fi implementată cât mai curând, oferind în același timp recomandări pragmatic printr-un interesant decalog al acestora.

Strategia Națională de Competitivitate a României 2015-2020 este un proiect important macroeconomic, un reper pentru îmbunătățirea punctelor slabe ale economiei românești și pentru conectarea economiei noastre la economia internațională. Studiul concluzionează că printr-o abordare inteligentă, macroeficientă, se pot recupera întârzierile identificate pentru îndeplinirea strategiei de competitivitate, iar beneficiile sunt pe termen lung.

Așadar, prin natura ei, această lucrare, care tratează o problemă deosebit de actuală și dinamică, se individualizează ca o lucrare de referință, care se impune a fi însă permanent actualizată - informațiile pe care se bazează, evoluția rapidă a fenomenelor ca și, sperăm noi, evoluțiile pozitive în implementarea Strategiei Naționale de Competitivitate, obligând autorii să o actualizeze în fiecare an.

Felicit autorii pentru această valoroasă lucrare, pentru eforturile depuse pentru evaluarea gradului de implementare a Strategiei Naționale de Competitivitate a României 2015-2020, pentru contribuțiile lor și le urez coordonatorilor mult succes în elaborarea următorului studiu.

Prof. univ. dr. Gheorghe Hurduzeu
Decan al Facultății de Relații Economice Internaționale
ASE București

Preambul

Creșterea economică semnificativă anuală, din 2012 până în prezent, este însoțită de paradoxul căderii României în majoritatea clasamentelor globale din rapoartele lumii dedicate competitivității. De competitivitatea unei națiuni depinde în mod direct calitatea vieții cetățenilor săi. Pierderea pozițiilor în clasamentele globale ne arată că în pofida avansului cantitativ al PIB, ale eforturilor de recuperare a decalajelor de dezvoltare, alte națiuni reușesc să avanseze mai rapid decât noi în îmbunătățirea calității mediului investițional, administrativ, de sănătate, de educație, a traiului de zi cu zi. Acest raport comun INACO-REI cheamă decidenții publici și privați la ancorarea calitativă a următoarelor fapte în repererele competitivității.

Deficitul comerțului exterior a depășit 6,7 miliarde euro în anul 2018, o deteriorare cu peste două treimi față de anul anterior, iar dezechilibrele continuă să se adâncească în anul 2019. Deficitul comerțului cu bunuri și servicii contribuie cu 71% la deficitul contului curent anul trecut. Mărfurile generale contribuie negativ cu peste 14,8 miliarde euro la acest deficit, iar excedentul serviciilor de peste 8,1 miliarde euro echilibrează parțial balanța¹.

O capacitate instituțională slabă conduce la performanțe cel mult modeste în gestionarea proiectelor de dezvoltare, așa cum o indică, de exemplu, rata absorbției efective a fondurilor europene de sub 12% în cadrul Programului Operațional Capacitate Administrativă și sub 13% la Dezvoltare Regională, puțin peste 13% în cadrul Programului Operațional Capital Uman și peste 15% în cadrul Programului Operațional Competitivitate, în al șaselea an de execuție bugetară multianuală în cadrul Uniunii Europene (UE)².

Perspectivile capitalului intelectual și ale cunoașterii nu apar deloc favorabile în România în tabloul european de bord al inovării, care ne arată că suntem cei mai modești inovatori europeni și cu cea mai mare viteză de degradare a capacității inovative în ultimii 5 ani din UE. Conform European Innovation Scoreboard 2018, România are o capacitate de inovare de doar 31,1% din media UE. La polul opus, Suedia are o capacitate de inovare de 140,8% din media UE.³

În timp ce la nivel european bugetul mediu alocat activităților de cercetare și dezvoltare este de 2% din PIB, în România acesta se situează la 0,5% din PIB, dintre care 0,16% sunt cheltuieli guvernamentale, 0,05% cheltuielile sectorului de educație terțiară și 0,29% finanțare privată⁴. Economia României pare a fi prinsă în capcana țărilor cu venituri medii, adică acele țări care au epuizat în mare parte potențialul de creștere economică extensivă, dar nu au dezvoltat însă capacitatea de valorificare și capitalizare a potențialului de investiții, inovare și diferențiere competitivă pentru a ajunge în rândul statelor dezvoltate. **Cum am ajuns aici și Ce este de făcut?**

Cum am ajuns aici?

¹ BNR (2019), Balanța de plăți 2017 - 2018, <https://www.bnro.ro/Balanta-de-plati---BPM6-11132.aspx>

² MDRAPFE (2019), "Stadiul absorbției pentru programele finanțate din Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI) și al plăților efectuate din Fondul European de Garantare Agricolă (FEAGA) la data de 1 martie 2019", <http://www.fonduri-ue.ro/fluxuri-financiaref> (accesat în data de 18 martie 2019)

³ European Innovation Scoreboard 2018, https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/imce/eu_innovatie_scorebord_2018.pdf

⁴ Eurostat, august 2018, <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsc00001&language=en>

România ajunge la nivelul de dezvoltare al unei economii cu venituri medii în urma procesului de industrializare a regimului comunist, care transformă aproape peste noapte economia. PIB-ul pe locuitor din 1945, la nivele mai mici decât în 1920, se dublează până în 1950 și în fiecare din următoarele două decenii până în 1970⁵. La acel moment, București trece pragul de 1 milion locuitori, o populație aproape egală cu cea din Milano și Barcelona, de la 886.000 în 1950⁶. În anii 1970, România atinge un platou al dezvoltării care o plasează la circa 0,6% din exporturile mondiale, nivel care avea să se deterioreze rapid în perioada următoare și să rămână până azi o țintă dificil de atins, în ciuda redresării graduale începând cu 1992. La sfârșitul perioadei comuniste, venitul mediu lunar era de aproximativ 80 de dolari, la fel ca în Bulgaria, Belarus și Ucraina, dar mult redus față de 400 de dolari în Polonia și Cehia⁷. Declinul a fost important prin efecte și durata impactului. În 2000, doar România și Bulgaria, din rândul fostelor țări comuniste, aveau încă de recuperat nivelul activității economice din anii '80.⁸ În 1999, venitul pe locuitor era încă sub nivelul din 1989, o economie încă preponderent de stat, care scade în termeni reali cu 3,6% între 1993 și 1998, dar crește cu peste 400% prin activitățile subterane⁹.

Anul 2000 reprezintă momentul în care economia începe să refacă potențialul unei țări cu venituri medii, deși în alți parametri ai dezvoltării competitive. Abia după acest an, primele două grupe de produse în exporturi, care în mod obișnuit au acoperit 25%-30% din exporturi, sunt altele decât cele ale perioadei anterioare și, în același timp, sunt specifice unor tehnologii de fabricare mai avansate. Totuși, noile produse de export ocupă poziții de piață mult inferioare celor cu zece ani în urmă: de la cote maxime de piață de 37,5% și 21,6% înregistrate de încălțăminte și îmbrăcăminte pe piața Italiei în 2001, înregistrăm în 2011 cele mai mari cote de piață a unui produs cheie de 14,5% și 9,9%.¹⁰

Perioada în care ne aflăm este una afectată negativ de **probleme importante demografice și educaționale care s-au făcut simțite până în jurul anului 2000.** Baza productivă a anilor 2010, precum și cea a anilor 2020, este pregătită de natalitatea din anii '70-'80 și educația din anii '80-'90 și, respectiv, natalitatea din anii '80-'90 și educația în anii '90-'00. În primul caz, rămâne să aibă consecințe importante pregătirea din ce în ce mai constrângătoare a regimului comunist. În al doilea caz, educația se află la începutul unui proces de modernizare, împovărat de o reformă a învățământului mereu în schimbare și de investiții care niciodată nu ajung la nivelul celor promise, chiar prin lege. Creșterea ofertei de muncă nu a avut condițiile necesare să se transforme în inputuri înalt productive pentru timpul prezent de vreme ce procesul de educație s-a caracterizat printr-o puternică închidere ideologică și izolare culturală și profesională față de orizontul internațional. La acestea se vor adăuga cu siguranță și fenomenele de emigrație pe piața forței de muncă din ce în ce mai permisivă a UE.¹¹ **Care sunt forța de muncă, capitalul intelectual și inteligența creativă care vor pregăti viitorul?** Aproximativ 15% din populație¹², cei care se nasc în prezent, vor urma în 2020 primii ani de școală, între 2020 și 2050 se vor afla la maximum de randament productiv, iar în 2050 vor trăi viața la deplină maturitate. Nu știm și nici nu este locul aici să oferim o evaluare cu privire la nivelul calitativ

⁵ Axenciuc, V., *Produsul intern brut al României 1862-2000*, Vol. 1, București, Ed. Economică, 2012, pp. 39f

⁶ Judt, Tony, *Epoca postbelică*, Polirom, 2008, pp. 357-9

⁷ Judt, Tony, *Epoca postbelică*, Polirom, 2008, p. 675

⁸ Maddison, Angus (2003), *The World Economy. Historical Statistics*, OECD, p. 99

⁹ Dochia, Aurelian, „Contribuția noilor firme private la schimbările structurale din economia românească”, în Rühl, Christof, Daniel Dăianu (coord.), *Tranziția economică în România*, București, The World Bank și CERPE, 1999, pp. 443-484

¹⁰ Țurlea Geomina, „Avantajele competitive ale României pe piața internă a UE”, SPOS 4, Institutul European din România, 2013

¹¹ Cojanu, Valentin, „Problema educației în dezvoltarea pe termen lung a României”, *Revista de Politică Științei și Scientometrie*, III:3 (2005), pp. 104-113

¹² Datele se referă la populația cuprinsă între 0-14 ani în perioada 2005-2020 (http://esa.un.org/wpp/unpp/panel_indicators.htm). Informația și comentariul sunt preluate din *Strategia Națională pentru Competitivitate 2015-2020*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 752 din 16 septembrie 2015.

al procesului decizional în societate în perioada rămasă până în 2050, dar putem, în schimb, anticipa că acesta va fi o condiționalitate puternică care va transforma acel orizont temporal fie într-un reper oarecare pe linia evoluțiilor curente, fie într-un moment de schimbare radicală în direcția unor transformări pozitive remarcabile care să așeze România în rândul statelor dezvoltate, competitive, ale lumii.

Ce este de făcut?

Acest *Raport* asupra competitivității economiei României este lansat ca o contribuție la eforturile prezente de construcție și dinamizare instituțională, cum ar fi *Strategia Națională de Export*¹³, cu privire la îmbunătățirea avantajelor competitive ale firmelor care au baza productivă în România. *Raportul*, cu o frecvență anuală, este structurat în două părți. Prima parte reprezintă tabloul de bord al competitivității printr-o trecere succintă în revistă a principalelor repere care indică direcția pe care ne aflăm, la nivel general și sectorial. A doua parte propune în dezbatere rezultatele unei analize originale asupra unui subiect de actualitate: gradul de implementare a *Strategiei Naționale pentru Competitivitate*, chiar în anul în care Comisia Europeană cheamă toate statele membre să-și creeze propriile instituții publice dedicate competitivității. Alegerea acestui subiect este și va rămâne dificilă o bună perioadă. Ce temă nu este de actualitate, nu este o prioritate? Infrastructura rutieră, digitală sau maritimă? Disciplina fiscală, adoptarea monedei euro sau oferta pe piața muncii? Inteligența concurențială, integrarea pe lanțurile de valoare sau perspectiva noilor sectoare creatoare de valoare? Forța de muncă cu abilitățile sale neconcordanțe cu cererea pieței? Educația? Sănătatea populației? Noile tehnologii? Chestionarea mediului de afaceri scoate permanent la lumină temeri dintre cele mai diverse, care au o legătură directă sau indirectă cu tema competitivității. Vom încerca să le identificăm pe acelea care rezonază cel mai mult cu performanța competitivă și să le aducem în atenție prin acest *Raport*.

Pentru alegerea temei primei ediții, opțiunea a fost pentru a pune în evidență punctul zero al oricărei construcții instituționale: preocuparea pentru competitivitate. Să ne raportăm la un scurt istoric. La inițiativa și în coordonarea Andreei Paul, în 2011, se creează Consiliul Național pentru Competitivitate (CoNaCo) printr-un memorandum guvernamental. Consiliul își desfășoară activitatea prin întâlniri săptămânale cu reprezentanți ai mediului de afaceri – dintre care a fost cooptată inclusiv co-președinta CoNaCo – cu obiectivul de a elabora *Strategia Națională pentru Competitivitate* (SNC), ale cărei prime versiuni apar în octombrie 2011. În 2012, odată cu schimbarea guvernării, proiectul este părăsit. Un proiect distinct al Guvernului ca angajament pentru noul cadru financiar al fondurilor europene (2014-2020) se finalizează cu adoptarea documentului *Strategia Națională pentru Competitivitate 2015-2020* (SNC) prin Hotărâre de Guvern în septembrie 2015. Tot în acest an, J.-C. Juncker recomandă în Planul celor 5 președinți ai UE ca toate statele membre să-și creeze propriile autorități naționale dedicate competitivității.¹⁴ Propunerea este preluată de Andreea Paul, care, în 2016, inițiază un proiect de lege dedicat creării Consiliului Național pentru Competitivitate, ca o instituție independentă cu experți în domeniu. Proiectul trece tacit de Camera Deputaților și este respins definitiv la Senat. În 2017, Andreea Paul, alături de B. Dumitrescu și B. Stanciu, pun bazele

¹³ <http://www.intracen.org/Workarea/DownloadAsset.aspx?id=69142>

¹⁴ Comisia Europeană, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5240_ro.htm

INACO – Inițiativa pentru Competitivitate, o inovație instituțională dedicată competitivității, o comunitate cu peste 50 de profesioniști implicați voluntar.

INACO a realizat prima evaluare independentă a gradului de implementare a Strategiei Naționale de Competitivitate (SNC) 2015-2020¹⁵, pe care a prezentat-o în cadrul Aulei Magna a ASE-ului în anul 2018. Proiectul de a crea Consiliul Național pentru Productivitate și Competitivitate (CoNaCo) a fost lansat în dezbatere publică ca un pas esențial, de etapă, pentru înființarea *Grupului de Lucru pentru Economia Viitorului* (GLEV) pentru acțiuni care să vizeze îmbunătățirea competitivității României și a racordării acesteia la atuurile tehnologice ale prezentului și viitorului: robotizare, digitalizare, inteligență artificială, biotehnologii, fabricație aditivă, sisteme blockchain, realitate virtuală etc.. Beneficiile activității CoNaCo ar fi urmărirea trimestrială a stadiului în care ne aflăm, printr-un Tablou de Bord de Competitivitate al României, generarea de propuneri de acțiuni integrate, pluridisciplinare, pentru îndeplinirea obiectivului de îmbunătățire a performanței competitive – adică acel potențial de creare de valoare în competiție care să conducă în cele din urmă la ridicarea nivelului de trai al locuitorilor din România.

Dezvoltarea politicilor de creștere a productivității reprezintă o provocare europeană care cheamă la o asumare puternică la nivel național în fiecare stat membru al UE încă din anul 2016. În februarie 2019, Comisia Europeană transmite Consiliului *"Raportul referitor la progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a Recomandării Consiliului din 20 septembrie 2016 privind instituirea de consilii naționale pentru productivitate"*¹⁶, semnalând că România a transformat o instituție existentă, tradiționala Comisia Națională de Prognoză, în Consiliul de programare economică (CPE), în cadrul Comisiei Naționale pentru Strategie și Prognoză. Astfel suntem una dintre cele trei state non-euro, alături de Danemarca și Ungaria (și alte 10 state membre ale zonei euro), care au creat consilii naționale pentru productivitate până la sfârșitul anului 2018. Studiile publicate până acum pe site-ul instituțional¹⁷ reflectă o susținere necondiționată a actului de guvernare și nu funcționează ca un for independent public-privat de analize și recomandări așa cum era gândită construcția CoNaCo. Analiza detaliată a eficacității CPE va fi temă de cercetare în a doua ediție a raportului comun INACO-REI pentru evaluarea competitivității economiei românești, după îndeplinirea a cel puțin unui an de activitate. Credibilitatea acestui for instituțional depinde însă de pe acum de gradul său de autonomie funcțională și de contribuțiile efective la dezbateră internă și europeană pentru creșterea productivității economice și sociale. Diagnosticile independente, analizele evoluțiilor productivității și competitivității, semnalarea provocărilor reale, recomandările pertinente și rapoartele consecvente legate de tabloul de bord al competitivității constituie livrabilele așteptate de mediul privat, public, civic și academic din partea CPE.

¹⁵ *Strategia Națională pentru Competitivitate 2015–2020*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 752 din 16 septembrie 2015, http://www.minind.ro/strategie_competitivitate/SNC%20aprobata%20prin%20HG-1.pdf

¹⁶ COM(2019), 152 final RAPORT AL COMISIEI CĂTRE CONSILIU Raport referitor la progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a Recomandării Consiliului din 20 septembrie 2016 privind instituirea de consilii naționale pentru productivitate, 27. Februarie 2019, file:///C:/Users/Test/Downloads/1_RO_ACT_part1_v2.pdf

¹⁷ Consiliul de programare Economică, Studii: "Analiza deficitului comercial al economiei romanesti", "Puncte tari si puncte slabe ale Romaniei in Prognoza de toamna a Comisiei Europene", "7 argumente pentru care cresterea salariilor trebuie sa continue", "Nota 1 cu privire la majorarea salariului minim", "Nota 2 cu privire la majorarea salariului minim", "Convergenta reala", "Produsul intern brut potential", site consultat în 17 martie 2019: <http://www.cnp.ro/ro/consiliulprogramareeconomica>

PARTEA ÎNTÂI

1 Tabloul sinoptic

1.1 Economia României în rapoartele globale dedicate competitivității

România a pierdut poziții în clasamentele globale ale competitivității publicate în anul 2018 (INACO). Concret:

- România a retrogradat 7 poziții la ușurința de a derula afaceri în raportul Băncii Mondiale, pe locul 52 în lume.¹⁸
- România a coborât 6 poziții în Raportul Global al Competitivității, pe locul 68 în 2017.¹⁹
- România a căzut 9 poziții în lume la competitivitatea talentelor, pe locul 64 în anul 2018.²⁰
- România a căzut 2 locuri în Raportul Global al Competitivității Turismului, pe locul 68 în lume.²¹
- România pierde 2 locuri în Raportul de Progres Social în lume, pe locul 44.²²
- Capitala României, București, pierde o poziție în Raportul Global al Competitivității Urbane și se află pe locul 189 în lume la Indexul Competitivității Economice din 200 de orașe analizate.²³

Forumul Economic Global publică anual un Raport Global al Competitivității, în care 137 de economii naționale sunt analizate din perspectiva unui set de indici structurați în 12 piloni cheie ai competitivității, grupați în trei categorii mari: "cerințe de bază", "amplificatori ai eficienței" și "inovare". Pentru fiecare dintre cei 12 indici, raportul stabilește un clasament între 1 și numărul de țări analizate (1 fiind cel mai competitiv), respectiv fiecărei țări, fiecărui indice și subindice li se stabilește un scor între 1 și 7 (7 fiind cel mai competitiv). În 2017, ultimul an pentru care avem date oficiale disponibile în raportul publicat anul trecut (la care se adaugă un alt raport apărut tot în anul 2018 cu privire la indexul competitivității 4.0 și care cuprinde o altă structură de indicatori, dar care nu este comparabilă cu edițiile anterioare ale Raportului Global al Competitivității), România ocupa al 68-lea loc dintre cele 137 de țări analizate. În clasamentul global, România se situează în prima jumătate doar la indicele "amplificatorilor eficienței" – locul 58, cu un scor de 4,3, în timp ce cade în a doua jumătate a clasamentului global la "cerințele de bază" – locul 72, cu un scor de 4,6, respectiv spre coada clasamentului, în ultima treime, la "inovare" – locul 107, cu un scor de 3,3.

Cum exprimă sintetic aceste rezultate stadiul de dezvoltare al economiei? Într-un prim stadiu de dezvoltare, denumit dezvoltare economică bazată pe resurse – *factor driven economy*, economia se sprijină pe factorii primari precum resursele naturale și forța de muncă. Pe măsură ce o țară devine mai competitivă, cresc productivitatea muncii și nivelul salariilor, iar economia intră într-un al doilea stadiu de dezvoltare numit economie bazată pe eficiență – *efficiency driven economy*. Cel mai avansat stadiu de dezvoltare al unei economii, al treilea, se numește economie bazată pe inovare – *innovation driven economy*. **România se află printre cele 20 de economii aflate în tranziție între al doilea și al treilea stadiu de dezvoltare**

¹⁸ Doing Business 2019, p. 198, http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

¹⁹ Global Competitiveness Report 2017-2018, p. 246, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

²⁰ Global Talent Competitiveness Index 2018, p. 205, <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globalindices/docs/GTCI-2018-report.pdf>

²¹ Travel and Tourism Competitiveness Report 2017, p. 284 (<http://www.sela.org/media/2756841/the-travel-and-tourism-competitiveness-report-2017.pdf>)

²² Social Progress Index 2018, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ec/Documents/deloitte-analytics/Estudios/2018-Social-Progress-Index-brief.pdf>

²³ Global Urban Competitiveness Report 2018-2019, <https://unhabitat.org/wp-content/uploads/2018/10/GUCRP2018-2019.jpg>

economică, dinspre economia bazată pe eficiență spre cea bazată spre inovare. În aceeași grupă valorică regăsim și alte șase state din UE – Croația, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia și Slovacia. Singurul stat membru al UE aflat în cel de-al doilea stadiu de dezvoltare economică este Bulgaria, iar restul de 20 de state ale UE fac parte din grupul celor 36 de țări ale lumii aflate în cel de-al treilea stadiu de dezvoltare economică bazată pe inovare.

La o analiză mai detaliată a indicilor de bază, clasamentele și scorurile obținute de România în ultimul raport global al competitivității sunt:

- Instituții (86/3,7),
- Infrastructura (83/3,8),
- Mediul macroeconomic (38/5,2),
- Sănătatea și educația primară (92/5,5).

Aceste rezultate subliniază încă o dată realitatea că productivitatea economiei României suferă din cauza situației îngrijorătoare a sectoarelor vitale ale sănătății și educației, a rigidității instituționale și din cauza precarității infrastructurii.

Referitor la indicii de amplificare a eficienței, clasamentele și scorurile României sunt:

- Educație superioară și formare profesională (70/4,4),
- Eficiența pieței de bunuri (92/4,1),
- Eficiența pieței muncii (89/4),
- Dezvoltarea pieței financiare (88/3,7),
- Disponibilitatea tehnologică (51/4,8),
- Mărimea pieței (41/4,6),

ceea ce ne indică realitatea că eficiența economică este susținută cu prioritate de mărimea pieței și de disponibilitatea tehnologică, la celelalte categorii rezultatele plasându-ne mult sub media globală, în a doua jumătate a clasamentului mondial.

Cele mai modeste locuri și scoruri sunt obținute pentru inovare:

- Sofisticarea afacerilor (116/3,5),
- Inovare (96/3,1).

Aceasta arată o economie care nu investește în cercetare și inovare, în dezvoltarea unui mediu de afaceri complex, capabil să producă bunuri cu valoare adăugată ridicată.

Clasarea României din 2017 nu este un rezultat conjunctural. Evoluția României în ultimii 5 ani este una oscilantă, cel mai slab clasament înregistrându-se în anul 2013, locul 76, cu excepția indicilor pentru inovare pentru care cea mai slabă poziționare o regăsim în anul 2017, locul 107. Cea mai bună clasare pentru România a fost în anii 2015 și 2014, locurile 53, respectiv 59. Scorurile înregistrează variații mici, iar clasarea în treimea superioară a indicilor a avut loc doar în 2015 și doar pentru dezvoltarea eficienței, locul 44. În treimea inferioară se află indicii pentru inovare din anii 2013, 2016, 2017, locurile 103, 100, respectiv 107 (vezi Tabel 1).

Aspecte structurale critice în rapoartele globale ale competitivității. Din 137 țări analizate, România se află la coada clasamentelor mondiale în Raportul Global al Competitivității 2017-2018²⁴, pe locurile:

- 133 la *achiziția guvernului de noi tehnologii*;
- 132 la *capacitatea de a reține resursa umană talentată în țară*;
- 131 la *capacitatea de a atrage resursa umană talentată în țară*;
- 131 la *eficiența cadrului legal în formularea reglementărilor*;
- 129 la *disponibilitatea de a delega autoritatea*;
- 128 la *controlul distribuției interne*;
- 126 la *efectele taxării asupra stimulentei de a munci*;
- 126 la *disponibilitatea capitalurilor de risc*.

Din 140 țări analizate, România se află la coada clasamentelor mondiale în Raportul Global al Competitivității 4.0²⁵, pe locurile:

- 135 la *mobilitatea forței de muncă interne*;
- 133 la *ușurința de a găsi angajați cu abilitățile necesare*;
- 131 la *abilitățile absolvenților*;
- 129 la *cultivarea gândirii critice*;
- 125 la *atitudinile privind asumarea de riscuri în afaceri*;
- 120 la *trainingurile personalului*;
- 119 la *dezvoltarea clusterelor*;
- 116 la *gradul de sofisticare al cumpărătorului*.

Modul în care o națiune reușește să transforme succesul economic în succes social este reliefat de Indexul Progresului Social – *Social Progress Index* – care evaluează gradul în care mediul social îmbunătățit prin dezvoltare economică creează cadrul propice pentru un succes economic și mai mare în viitor. Progresul social se referă la asigurarea condițiilor pentru o viață decentă pentru toți cetățenii unei țări, la asigurarea libertății individuale, a șanselor egale la educație și sănătate. Există o corelație pozitivă și puternică între dezvoltarea economică și progresul social. Poziționarea României în funcție de Indexul Progresului Social în anul 2018, pe locul 44 din 128 de țări analizate, cu un scor de 73,53, în categoria țărilor cu un progres social mediu spre superior, ne indică o stagnare față de raportul anului anterior, dar un regres de două locuri în lume față de raportul anului 2016 (Tamaș, 2018). O economie competitivă asigură nevoile sociale și bunăstarea cetățenilor săi. A cincea ediție a Raportului Global al Progresului Social, lansată în 20 septembrie 2018, ne arată că performanțele sociale ale României în 2018 comparativ cu cele din 2017 se îmbunătățesc ușor la indicatorii ce țin de: accesul la apă și instalații sanitare, adăpost, calitatea mediului, toleranță și incluziune, drepturi individuale, dar se deteriorează la indicatorii: servicii medicale, siguranță personală, bazele bunăstării, accesul de educație terțiară, accesul la cunoștințe, respectiv la tehnologiile informațiilor și comunicațiilor (INACO, 2018).

²⁴ *The Global Competitiveness Report 2017-2018*, pag. 246, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

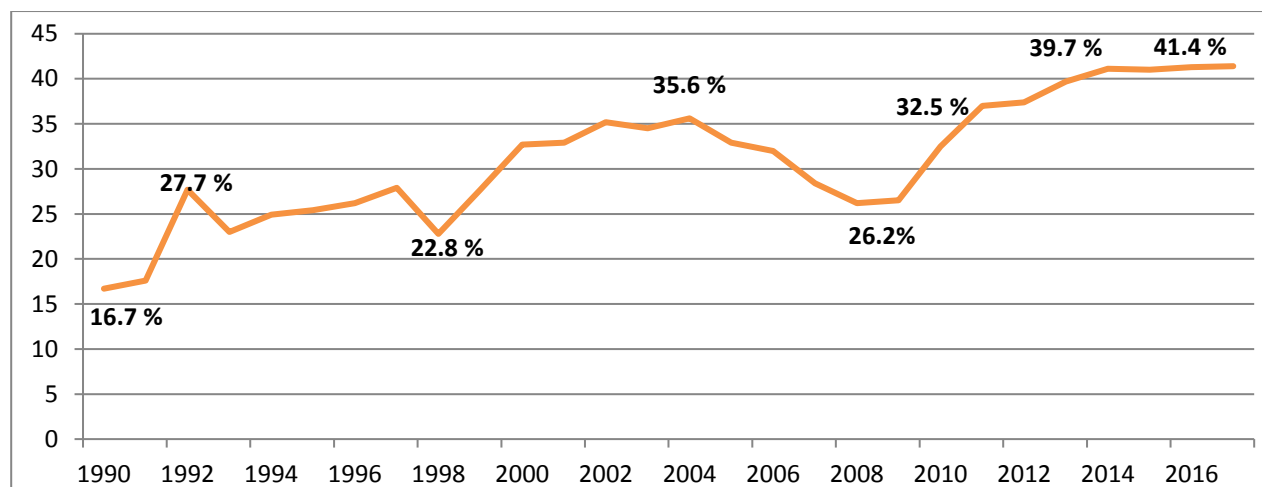
²⁵ *The Global Competitiveness Report 2018*, pag. 479, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>

În această categorie a țărilor cu un progres social mediu spre superior, din țările UE mai face parte doar Bulgaria, clasată în fața României cu trei locuri (41), cu un scor ușor mai bun (74,42). Opt state membre ale UE înregistrează un progres social foarte ridicat: Danemarca (90,57) Finlanda (90,53), Olanda (89,82), Suedia (89,66), Irlanda (88,91), Marea Britanie (88,73), Germania (88,50) și Austria (87,98).

1.2. Tendințe structurale recente în comerțul României

La nivel național, deficitul comercial în luna ianuarie 2019 a fost de 1,25 miliarde de euro, în creștere puternică (+62%) față de aceeași lună a anului anterior. Mai mult, ritmul de creștere a exporturilor a înregistrat cea mai mică valoare din ultimii trei ani (+1,6%), iar diferența de ritm comparativ cu avansul importurilor s-a inflamat la cea mai mare valoare din ultimii trei ani (+7,6%). Practic, "am ieșit din criză pe baza orientării economiei mai pronunțat către export și ne îndreptăm acum spre criză pe baza orientării către consum intern și importuri", scrie CursdeGuvernare într-un articol de profil.²⁶ Să analizăm în profunzime dinamica și structura comerțului exterior românesc în ultimii ani.

Figura 1. Evoluția ponderii exporturilor de produse și servicii în PIB, 1990-2017 (%)

Sursa: International Trade Centre (ITC), 1990- 2017

Ponderea exporturilor României în exporturile globale a crescut de la 0,2% în anul 2001 (locul 54 la nivel mondial) la 0,4% în 2017, poziționând România pe locul 40 la nivel mondial în ierarhia exportatorilor de bunuri (pe baza datelor International Trade Centre, vezi Figura 1). Exporturile de bunuri au crescut ca valoare absolută de la 12,6 mld Euro în 2001 la 62,5 mld Euro în 2017, în timp ce importurile au urcat de la 17,3 mld Euro în 2001 la 75,5 mld Euro în 2017 (ITC, 2017). Concomitent cu creșterea valorii exporturilor nu se remarcă însă și o îmbunătățire a structurii acestora. Conform Băncii

²⁶ <https://cursdeguvernare.ro/atentie-la-comertul-exterior-deficit-comercial-expandat-cu-62-in-ianuarie-cel-mai-mic-ritm-de-crestere-a-exporturilor-din-ultimii-3-ani.html>

Mondiale, în 2017, ponderea exporturilor de produse de înaltă tehnologie în totalul exporturilor de produse manufacturate era doar de 9,01%, mult sub media UE (14,23%) și sub cea globală (16,57%).²⁷

Analiza privind ponderea exporturilor în PIB poziționează România în categoria țărilor cu grad mediu al orientării spre export. Ponderea exporturilor de produse și servicii în PIB s-a majorat constant, ajungând în 2017 la 41,4%, însă rămâne la un nivel scăzut raportat la alte țări din Europa Centrală și de Est (ex. Slovacia 96.3%, Ungaria 90%, Slovenia 82.2%, Bulgaria 66.3%, Polonia 53.3%) (ITC, 2017). Distribuția teritorială a exporturilor **pe județe** plasează municipiul București pe prima poziție în clasament (16,8% din totalul exporturilor României), urmat de județul Timiș (10,1%) și Argeș (9,58%). De altfel, primele cinci județe din clasament totalizează 47% din totalul exporturilor, în timp ce 19 dintre județe nu dețin mai mult de un procent din totalul exporturilor.²⁸

Analiza exporturilor pe grupe de mărfuri la nivelul anului 2017 evidențiază ponderi importante deținute de următoarele 5 grupe de produse:

- (1) echipamente electrice și electronice, care au însumat 17.47% din exporturile României și au crescut în termeni absoluți cu 5% raportat la anul precedent;
- (2) vehicule (16.25%), care au înregistrat o creștere continuă a ponderii în total exporturi (de la 2.1% în 2001);
- (3) utilaje, reactoare nucleare, boilere ce au însumat 10.97% din valoarea vânzărilor externe și o valoare exportată cu 10% mai ridicată decât în anul precedent;
- (4) mobilă; saltele, suporturi pentru saltele, perne și articole similare (3.84%), în creștere cu 4% față de anul precedent;
- (5) combustibili minerali, uleiuri, produse de distilare (3.8%), cu scăderi semnificative în ultimii 3 ani ca pondere în total exporturi.

Primele 5 clase de produse însumează peste jumătate (52.33%) din totalul exporturilor din anul 2017, ceea ce indică un grad ridicat de expunere a României la evoluția producției și a cererii pentru aceste produse. În plus, exporturile României pentru aceste cinci grupe nu depășesc pragul de 1% din exporturile la nivel mondial, cu excepția doar a unei grupe care se regăsește în ierarhia primelor 20 ca procent la nivel global: 94 – mobilă; saltele, suporturi pentru saltele, perne și articole similare cu 1.1% (Anexa, Tabel 2). La nivel mondial, ponderile grupelor de produse exportate de România se situează sub nivelul de 5% din exporturile globale. Astfel, cel mai ridicat procent din totalul global aparține exporturilor de mătase (4,6%, locul 3 mondial), urmat de cereale (2,2%, locul 12 mondial) și animale vii (2,2%, locul 15 mondial).

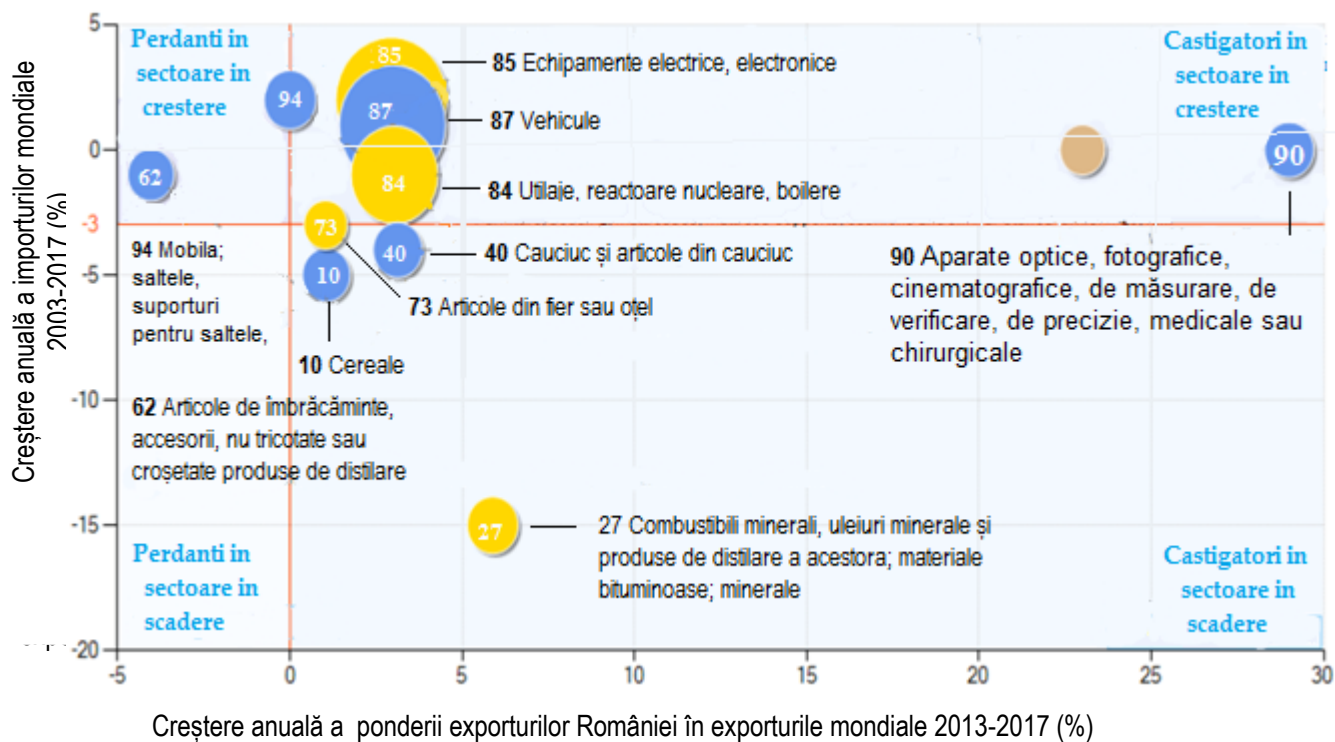
Performanța generală de export este influențată și de evoluția sectoarelor de export raportată la dinamica piețelor de destinație, creșterea exporturilor fiind stimulată de un mediu internațional favorabil pentru produsele principale de export sau de un context favorabil al destinațiilor de export. Prin urmare, performanța produselor exportate este reliefată și de analiza comparativă a creșterii cotei de piață mondială aferentă grupelor de produse cu rata de creștere a cererii internaționale pentru

²⁷ Banca Mondială, <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.MF.ZS?locations=RO&view=chart>

²⁸ Institutul Național de Statistică, *Buletinul statistic al județelor*, 12 / 2017, <http://www.insse.ro/cms/ro/content/buletin-statistic-lunar-al-jude%C5%A3elor-nr122017>

produsul analizat, evidențiind astfel grupele de produse pentru care exporturile au crescut mai rapid decât importurile mondiale și, prin urmare, pentru care a crescut ponderea țării în piața mondială.²⁹

Figura 2. Creșterea ofertei naționale și a cererii internaționale pentru primele 10 clase de produse exportate de România în 2017

Sursa: Realizat de autori

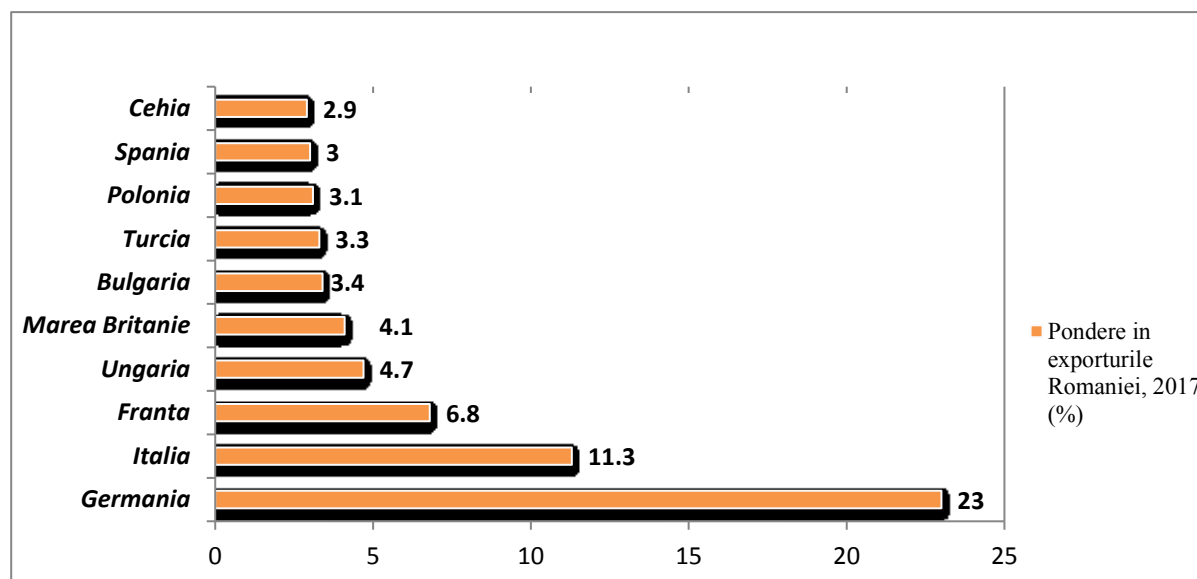
Datele la nivelul anului 2017 evidențiază faptul că la un nivel mediu de creștere a importurilor mondiale de -3% în perioada 2013-2017, în categoria (1) *produse care și-au îmbunătățit performanța în sectoare în creștere la nivel mondial* se regăsesc 4 dintre primele 10 grupe de produse exportate de România, dintre care se remarcă creșterea anuală a exporturilor din clasele `84 (Utilaje, reactoare nucleare, boilere), `85 (Echipamente electrice și electronice) și `87 (Vehicule), care au depășit rata de creștere a importurilor mondiale. Performanța primelor 10 grupe de produse în raport cu creșterea anuală a importurilor mondiale și a procentului României în exporturile mondiale în intervalul 2009-2013 este sintetizată în Figura 2 și anexa - Tabel 3.

²⁹ Conform International Trade Centre (ITC), exporturile se pot încadra în una din următoarele patru categorii: (1) *Produse câștigătoare în sectoarele în creștere*, care cuprind produse ce au crescut mai repede decât comerțul mondial în general și pentru care țara a reușit să depășească creșterea pieței mondiale și și-a crescut cota în importurile mondiale; (2) *Produse în declin în sectoare în creștere*, deși cererea internațională a fost în creștere la cote peste medie, ponderea exporturilor țării pentru ele a fost în scădere, fie pentru că exporturile au scăzut, fie pentru că au crescut mai puțin dinamic decât comerțul mondial; (3) *Produse în declin în sectoare în declin*, produse pentru care importurile mondiale au stagnat sau au scăzut, iar cota de piață a țării s-a diminuat; (4) *Produse câștigătoare în sectoare în declin*, produse caracterizate prin creșterea cotei exportatorilor țării pe piețe mondiale de import, deși la nivel mondial sectorul este în declin sau cu un nivel de creștere sub media mondială.

România a avut în mod constant ca principale țări de destinație state din Uniunea Europeană, ponderea exporturilor către statele din zona UE fiind mereu dominantă. În anul 2017, exporturile către țările din piața unică au însumat 76% din total.

La nivel de *parteneri naționali*, exportul este regionalizat și concentrat către țări UE sau din Europa de Sud-Est. Astfel, în 2017, topul primelor 10 țări importatoare de produse din România a cuprins: Germania (23%), Italia (11.3%), Franța (6.8%), Ungaria (4.7%), Marea Britanie (4.1), Bulgaria (3.4), Turcia (3.3%), Polonia (3.1%), Spania (3%) și Cehia (2.9%). De remarcat este concentrarea ridicată a fluxului de export către primele trei piețe de export care cumulează peste 40% din vânzările externe, în timp ce către primele 5 destinații sunt direcționate aproape 50% din produsele de export.

Figura 3. Top 10 destinații de export, 2017 (%)

Sursa: ITC, 2018

1.4. Competitivitatea exporturilor românești pe principalele piețe de destinație pentru produsele cheie³⁰

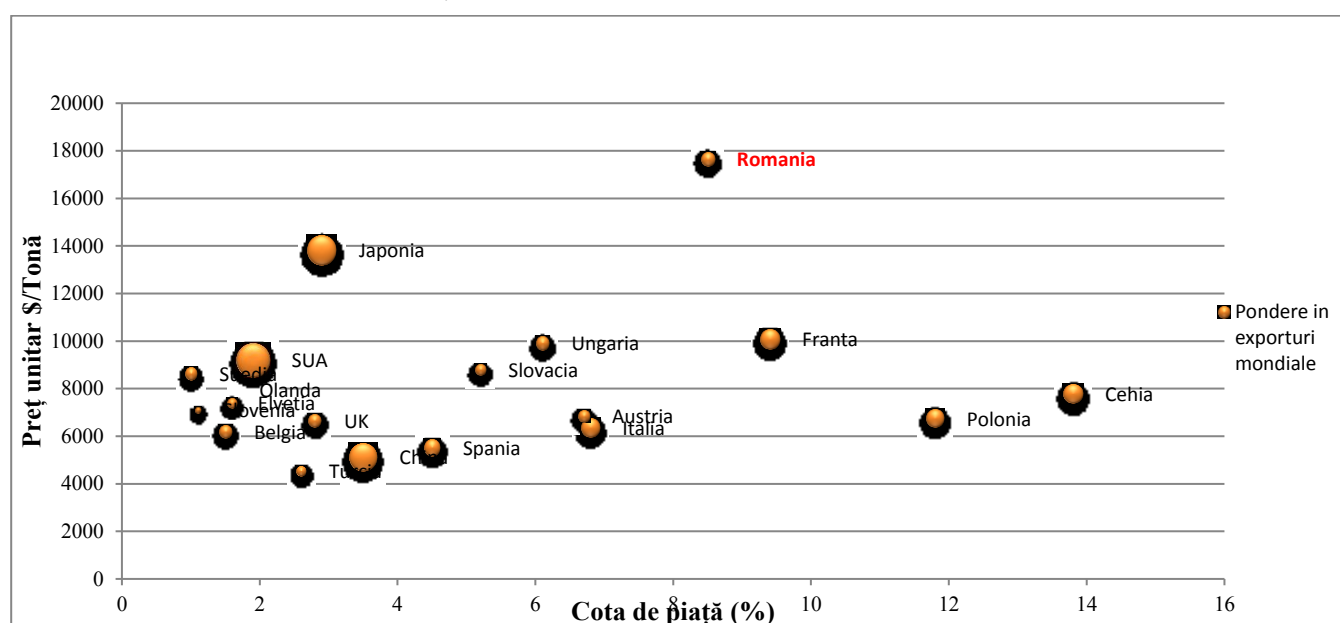
Gradul de competitivitate a fost analizat pornind de la o clasificare de 2 cifre SA și au fost selectate primele 5 clase de produse cheie, care au reprezentat peste 50% din totalul valorii exporturilor din anul 2017, demonstrând rolul strategic pe care acestea îl au în evoluția vânzărilor externe ale României. Extinderea analizei la un nivel de 4 cifre în cadrul claselor cheie a reliefat produsele cheie exportate de România pentru care se justifică o analiză a nivelului de competitivitate pe piețele de destinație în comparație cu alte țări. Din lista piețelor importatoare, țara către care sunt orientate cel mai mare procent al exporturilor românești pentru acea subgrupă este considerată piața de destinație strategică, pentru care performanța exporturilor naționale este evaluată pe baza unei diagrame cu trei dimensiuni: (1) cota de piață, (2) prețurile unitare de export pe piața de destinație

³⁰ Prima analiză de acest tip, utilizând date la nivelul anului 2011, a fost realizată în calitate de co-autor în cadrul studiului „Avantajele competitive ale României pe piața internă a UE”, coord. Țurlea Geomina, SPOS 4, Institutul European din România, 2013.

strategică și (3) ponderea în exporturile mondiale pe categoria respectivă de produse, dimensiunea sferei fiind direct proporțională cu ultima variabilă. În lista de furnizori pentru fiecare produs cheie au fost incluse țările care au reprezentat cel puțin 1% din importurile țării de destinație pentru produsul analizat.

Astfel, în cadrul grupelor cheie au fost identificate 5 produse cheie (în cadrul grupei 87 – Vehicule au fost selectate 2 produse cheie cu procente semnificative și apropiate ca valoare), care reprezintă 26,55% din totalul exporturilor. Performanțele celor 6 produse cheie exportate de România în 2017 pe principalele piețe de destinație în materie de cotă de piață sunt sintetizate în tabelul 4A.

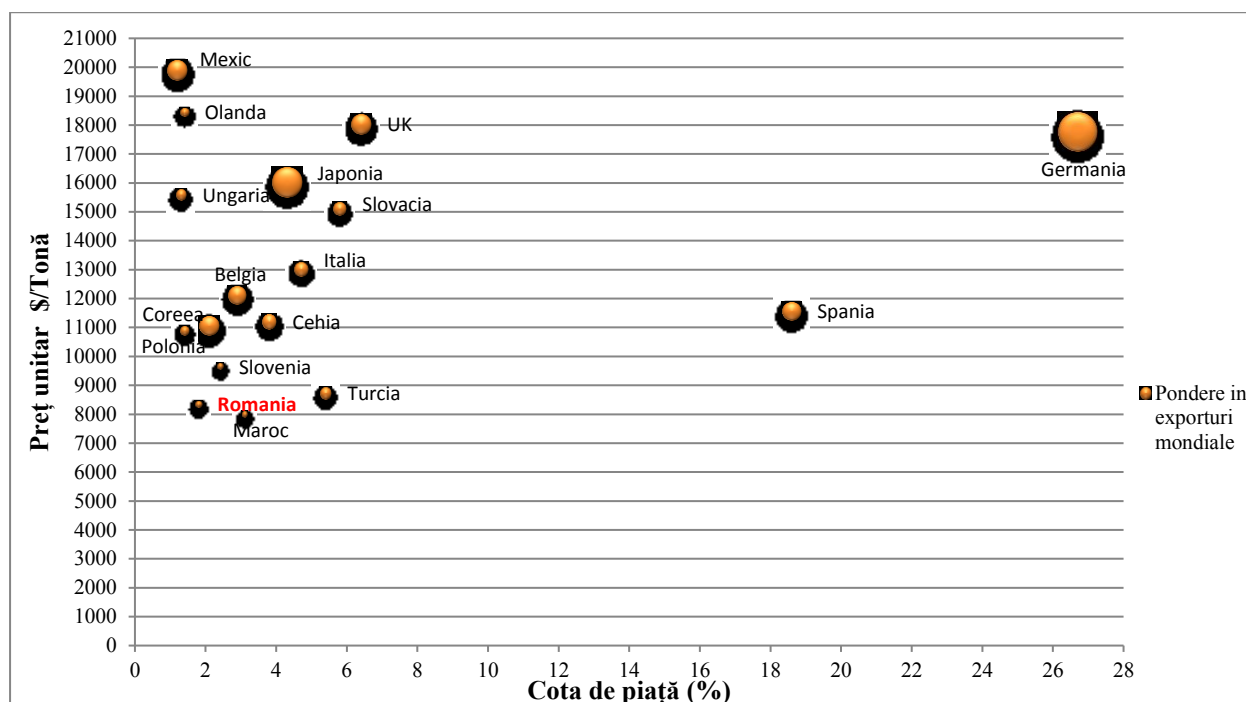
Figura 4. Principalii furnizori de piese și accesorii pentru autovehicule (8708) – Germania

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor ITC

Ponderile produselor cheie în exporturile mondiale variază între 0,3% și 3,6%, produsele cu cele mai bune performanțe situându-se în primele 10 poziții pe piețele lor strategice, dovedind o bună capacitate de a concura pe plan internațional. Ierarhia în termeni de competitivitate pe piețele de destinație plasează cel de-al doilea contributor la exporturile României, 8544 – fire / cabluri izolate, ca cel mai bun performer în 2017. Exporturile acestei clase de produse au o pondere ridicată în exporturile mondiale (3,6% - locul 5 mondial, după China (18,4%), Mexic (9,4%), SUA (8,2%) și Germania (6,4%)) și au câștigat cea mai mare cotă de piață în Germania (17,5%), cu toate că practică un preț unitar mai mare comparativ cu principalii concurenți. Deși este cel mai mare contributor în ceea ce privește exporturile, peste 15% din exporturile României (piese și accesorii pentru autovehicule (grupa 8708) – 10.43% și autoturisme (inclusiv autocamioane) (grupa 8703) - 4.78%), industria auto se evidențiază printr-o cotă de piață scăzută, de doar 1.8% în Franța pentru automobile (cote de piață de peste 5% au Germania (26,6%), Spania (18,6%), UK (6,4%), Slovacia (5,8%) și Turcia (5,4%)) și prin poziția mai bună pentru piese și accesorii pentru autovehicule (locul 4, cu 8,5% în Germania; top 3: Cehia (13.7%), Polonia (11.7%) și Franța (9.3%)).

Figura 5. Principalii furnizori de autoturisme (inclusiv autocamioane) (8703) – Franța

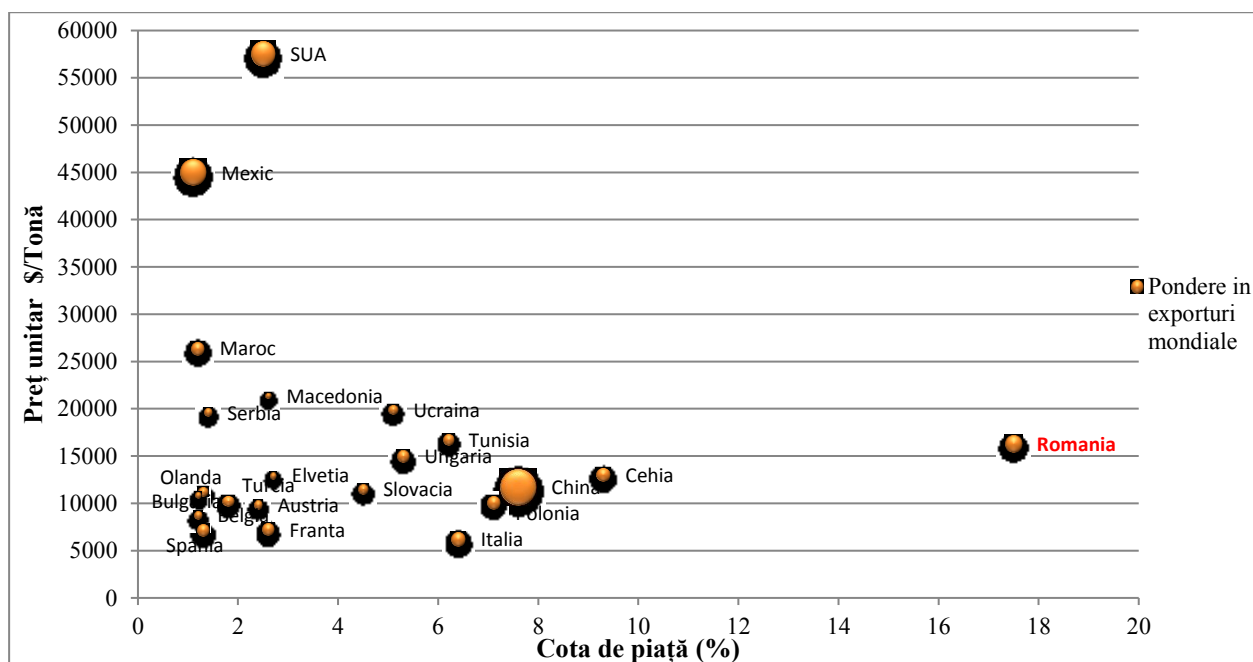

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor ITC

În anul 2017, cea mai mare cotă de piață obținută de un produs cheie a fost de 77,5% din importurile de uleiuri din petrol ale Republicii Moldova, în timp ce cea mai mică a fost de 2,2%. Pe piețele de destinație, România este prezentă în top 5 exportatori în cazul a 4 din 5 produse cheie de export, excepție făcând exporturile de autoturisme (8703), unde România se situează doar pe locul 13 pe piața Franței (după Germania, Spania, UK, Slovacia, Turcia, Italia, Japonia, Cehia, Maroc, Belgia, Slovenia și Coreea de Sud).

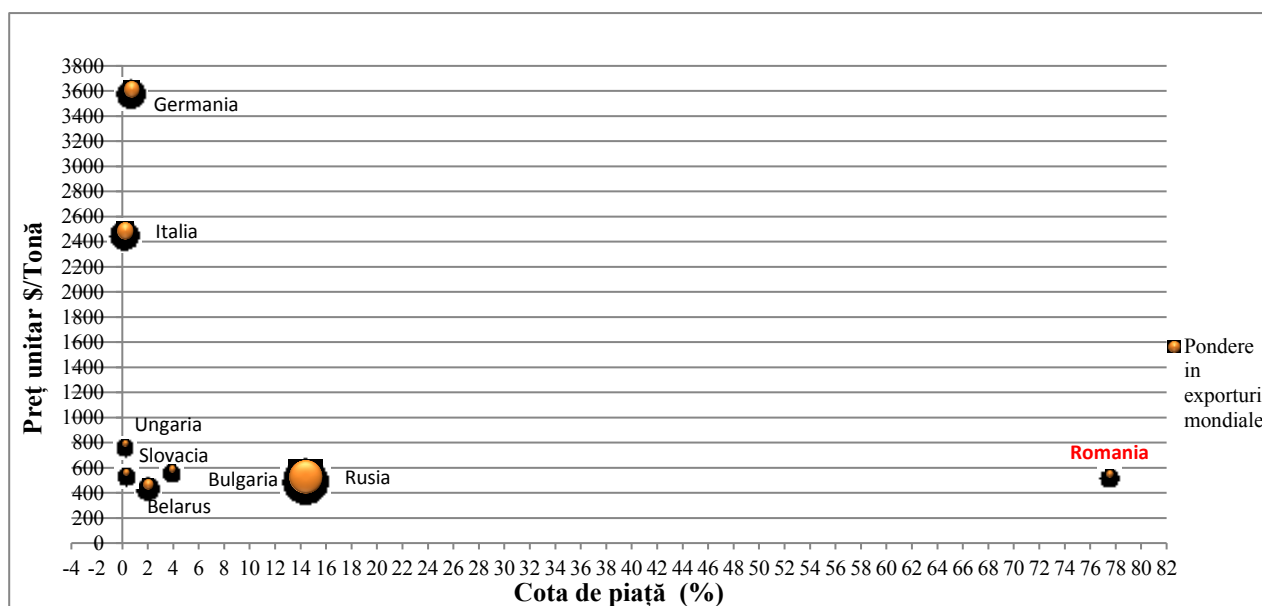
În ceea ce privește piețele de destinație pentru produsele cheie, trei din cele cinci produse cheie sunt importate de Germania și au pe piața germană o cotă de piață mai mare de 3,5% (17,5% - fire / cabluri izolate, 8,5% piese și accesorii pentru autovehicule și 3,9% scaune (stomatologice și de frizerie)). Celelalte două piețe strategice sunt Franța (autoturisme (inclusiv autocamioane)) și Moldova (uleiuri din petrol). Competitorii pentru produsele cheie exportate sunt cu preponderență țări membre ale UE, cei mai frecvenți fiind Franța, Italia, Cehia, Polonia, Ungaria, Slovenia și China, Coreea de Sud și Rusia din rândul țărilor non-UE.

Figura 6. Principalii furnizori de sârme, cabluri și alți conductori electrici izolați (8544) Germania

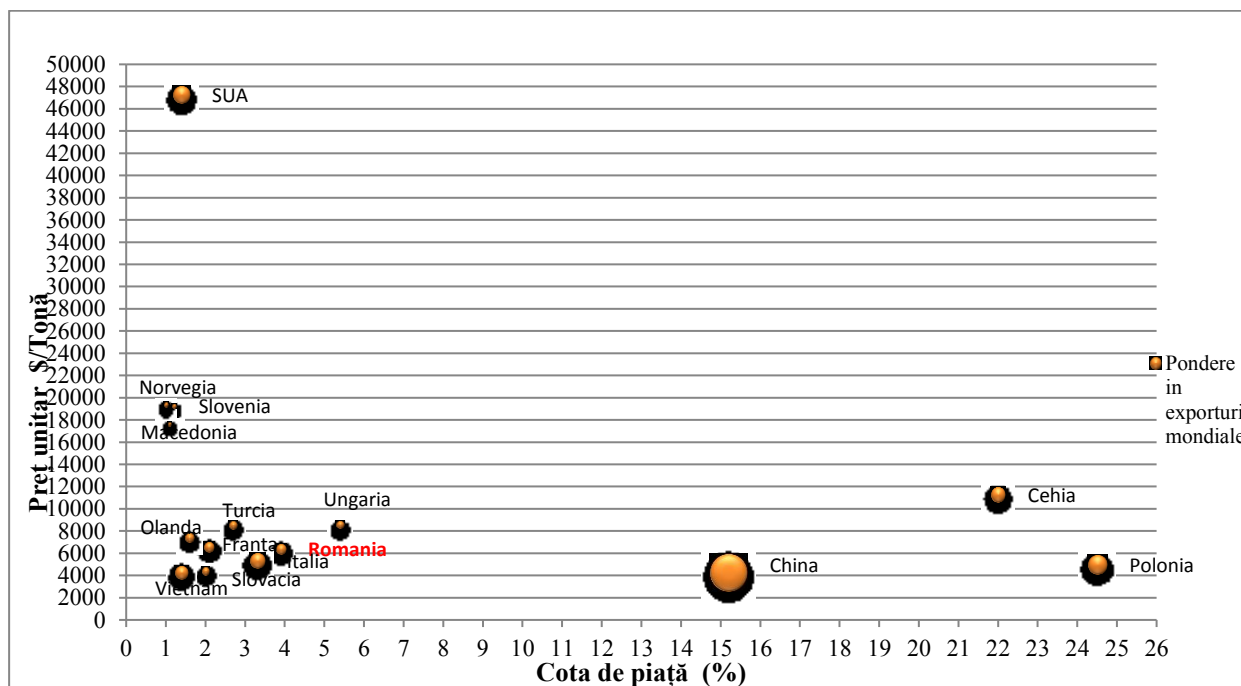
Sursa: Calcule proprii pe baza datelor ITC

Figura 7. Principalii furnizori de uleiuri din petrol - nu brute (2710) – Rep. Moldova

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor ITC

Figura 8. Principalii furnizori de scaune și componente (9401) - Germania

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor ITC

Corelând cotele de piață, prețurile unitare și cota de piață mondială în cadrul unor *diagrame* (Figurile 4-8), România este inclusă în *grupuri strategice de concurenți*, alături de alte țări din Europa Centrală și de Est (Polonia, Cehia, Ungaria, Slovenia), dar și în grupe unde profilul este apropiat de cel al Franței și al Italiei sau de cel al Chinei și al Rusiei (pentru uleiurile din petrol principalul competitor pe piața Republicii Moldova).

În intervalul 2001-2017, *ierarhia produselor de top exportate* s-a schimbat, împreună cu *procentele deținute* de fiecare clasă în totalul exporturilor. Comparativ cu anul 2001, în 2017 între primele 5 grupe de produse exportate figurează trei grupe de produse noi: grupa 87 - Vehicule (altele decât cele feroviare, tramvaie), grupa 84 - Utilaje, reactoare nucleare, boilere, etc. și grupa 94 - Mobilier, de iluminat, semne, construcții prefabricate care au înlocuit grupa 62 - Articolele de îmbrăcăminte, accesorii, nu tricot sau croșetat, grupa 64 - Încălțăminte, ghete și părți ale acestora și grupa 72 – Produse siderurgice. În ceea ce privește *schimbările structurale*, în topul exporturilor au urcat autovehiculele și grupa de produse *Utilaje, reactoare nucleare, boilere*, în paralel cu reducerea semnificativă a exporturilor de produse textile și produse de pielărie și încălțăminte (principalele produse exportate în 2001), evidențiind astfel o scădere a ponderii bunurilor de tehnologie joasă, dar întensive în forță de muncă, în favoarea celor de tehnologie medie, ca și creșterea bunurilor tehnologice intensive (Anexa Tabel 5). Dinamica în ierarhia de produse de top exportate în intervalul 2001-2017 evidențiază în concluzie două aspecte principale:

- În ambii ani, primele 5 grupe la nivel de 2 cifre reprezintă aproape 50% din valoarea exporturilor totale, fapt care accentuează vulnerabilitatea și dependența României de evoluția producției, prețurilor și a cererii pentru aceste produse.
- În ceea ce privește *diversitatea*, lucrurile nu s-au schimbat foarte mult, deoarece în continuare sunt două clase de produse ca principali contributory la valoarea exporturilor și două grupe care au rămas aceleași pe parcursul perioadei analizate.

Schimbarea majoră constă în evoluția exporturilor de îmbrăcăminte și încălțăminte, de la lideri la locuri mult mai jos în clasament. Locul acestora a fost preluat de industria de automobile, în prezent cu cea mai mare contribuție la totalul exporturilor.

În general, România a obținut, în cele mai multe cazuri, recompensa pentru produsele cu un nivel competitiv al prețului unitar prin obținerea unei cote de piață bune. Totuși, în urma analizei datelor statistice pot fi reliefate **trei vulnerabilități ale performanței exporturilor românești:**

(1) Dependența ridicată de evoluția prețului și a cererii pentru cele 5 categorii de produse care însumează 50% din totalul exporturilor.

(2) Strânsa influență pe care performanța industriei auto o înregistrează asupra performanței generale - 2 din cele 5 produse cheie sunt produse ale industriei auto (grupa 87 – subgrupa 8703 – autoturisme (inclusiv autocamioane) și subgrupa 8708 – piese și accesorii pentru autovehicule).

(3) Trei dintre cele cinci produse cheie sunt livrate pe piața germană (piese și accesorii pentru autovehicule; sârme, cabluri și alți conductori electrici izolați; scaune și componente), România fiind expusă evoluției cererii de pe această piață.

De asemenea, pot fi menționate cel puțin **trei aspecte a căror îmbunătățire trebuie urmărită:**

(1) O *diversificare a gamei de produse exportate*.

(2) O *concentrare mai mare pe produsele de tehnologie înaltă*, punând accent pe valoarea adăugată adusă de activitățile de cercetare-dezvoltare-inovare.

(3) Prospectarea de *noi piețe de destinație* din afara Europei sau a UE este obligatorie în contextul economic actual.

1.5. Competitivitatea exporturilor sectoarele culturale si creative

Exporturile sectoarelor culturale si creative au înregistrat o creștere semnificativă în perioada 2013-2016, cea mai ridicată valoare înregistrându-se în 2015 când în termeni absoluți valoarea exporturilor a atins nivelul de 70 mil. euro, creșterea datorându-se evoluției pozitive a exporturilor de "Servicii audio-vizuale" și a celor din grupa "Servicii de sănătate", dar și apariției în portofoliul de export a clasei „Patrimoniu și servicii de agrement” (Anexa Tabel 6).

În intervalul 2013-2016, principalele piețe de export pentru serviciile culturale și creative au fost țări din spațiul comunitar: către Italia, Germania și Franța au fost furnizate peste jumătate din exporturi, iar primele 10 piețe însumează mai mult de 80% din exporturile României (Anexa Tabel 7).

2. Poziția competitivă a României în economia UE

2.1. Analiza performanțelor în domeniul eco-inovării

Sustenabilitatea creșterii economice competitive depinde de eficiența consumului de resurse, de gradul lor de economisire sau risipă. Consumul de energie primară a fost relativ constant în UE în ultimii 10 ani, dar între 2006 și 2016 a cunoscut o ușoară reducere, de la 1.722,5 milioane tone de echivalent de petrol (Tones Oil Equivalent - TOE) în 2006, la 1.542,7 mil. TOE în 2016. În România, acesta a cunoscut o reducere cu 7 mil. TOE, de la 38,3 mil. TOE în 2006 la 31,3 mil. TOE în 2016. Ca valoare, România se află pe la jumătatea clasamentului, pe locul 13 din 28 de țări, dar departe de media UE, de 106,3 mil. TOE în 2016. De remarcat discrepanța destul de mare între țările UE în ceea ce privește consumul de energie primară: doar 5 țări se află peste media UE, anume Germania (295,8), Franța (235,4), Marea Britanie (181,7), Italia (148,4) și Spania (117,2)³¹.

Eco-inovarea reprezintă un factor semnificativ de influență a dezvoltării sustenabile și este unul dintre domeniile de interes primar în politicile UE pentru a asigura un viitor durabil. Performanța în domeniul eco-inovării la nivel țărilor UE a fost analizată prin aplicarea a 12 indicatori grupați în cinci domenii tematice: inputuri ale ecoinovării, activități specifice ecoinovării, outputuri de ecoinovare, eficiența resurselor și rezultatele socio-economice pentru 27 de țări din UE în perioada 2003-2013.³² Rezultatele indică existența a trei categorii de țări:

- (1) Țările cu o valoare foarte mare a indicelui (compozit al performanței în domeniul ecoinovării): Germania, Danemarca, Suedia, Finlanda, Olanda și Franța.
- (2) Țări cu îmbunătățiri în timp în domeniul ecoinovării: Republica Cehă, Estonia, Spania, Italia, Luxemburg, Portugalia și Grecia.
- (3) Țări cu performanțe scăzute în domeniul ecoinovării: Bulgaria, Ungaria, Lituania, Letonia, România și Slovacia.

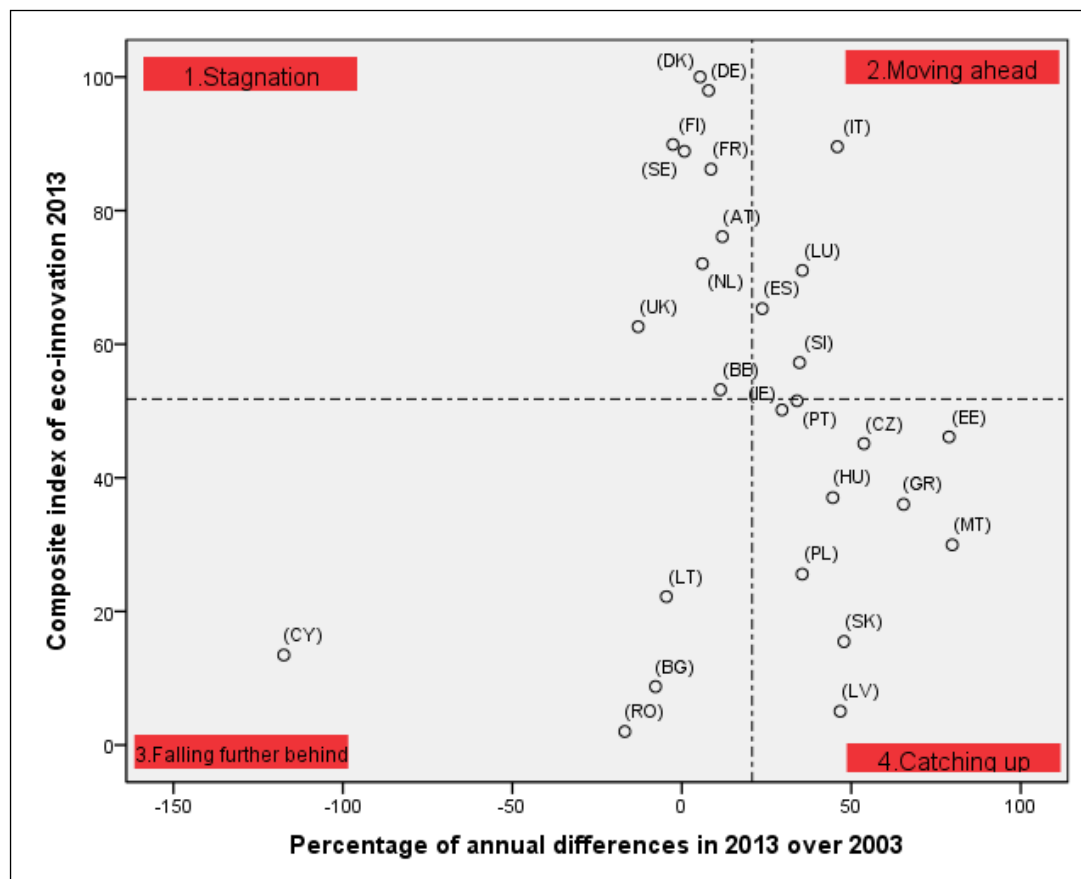
În Figura 10, axa orizontală marchează valoarea medie a UE, iar axa verticală prezintă trendul UE. Cele două axe împart zona în patru cadrane. Țările din cadranul superior sunt "în mișcare înainte", deoarece atât valoarea, cât și tendința lor sunt peste media UE. Țările din cadranul din stânga jos "se află în continuare în urmă", deoarece sunt sub media UE pentru ambele variabile. Polonia, Slovacia și Letonia sunt cele mai bune exemple de țări care recupează în domeniul eco-inovării. Italia, Luxemburg și Spania avansează, cu o performanță superioară mediei actuale și tendinței UE. Danemarca, Germania, Finlanda, Suedia și Franța sunt în pericol de a pierde impulsul, fiind într-un proces de stagnare. Deși performanța lor actuală

³¹ Eurostat, august 2018, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=sdg_07_10&language=en

³² Această analiză este parte a studiului Davidescu, A. A., Paul, A. M. V., Gogonea, R. M. & Zaharia, M. (2015), "Evaluating Romanian eco-innovation performances in European context", *Sustainability*, 7(9), 12723-12757. Croația a fost eliminată din analiză din cauza lipsei datelor. Principalele surse de date utilizate au fost baza de date Science, Technology and Innovation a Eurostat, baza de date a Observatorului pentru Ecoinovare și Eurostat, baza de date privind conturile naționale și privind mediul a Eurostat.

depășește media UE, ele nu au înregistrat creșteri semnificative datorită nivelului deja ridicat de ecoinovare. Cipru, România, Bulgaria și Lituania reprezintă cele mai bune exemple de țări care se află în continuare în urmă.

Figura 9. Tendințe în domeniul eco-inovării în UE

Sursa: Davidescu, Paul, Gogonea și Zaharia (2015)

2.2. Productivitatea muncii

Timpul alocat muncii și productivitatea noastră ne așează la coada clasamentelor europene. Cu cele 40,3 ore lucrate de către români pe săptămână, în medie, suntem pe locul 25 în UE-28. Finlanda și Danemarca muncesc în medie mai puține ore decât noi, dar cu productivități ale muncii net superioare (Eurostat, 2019).

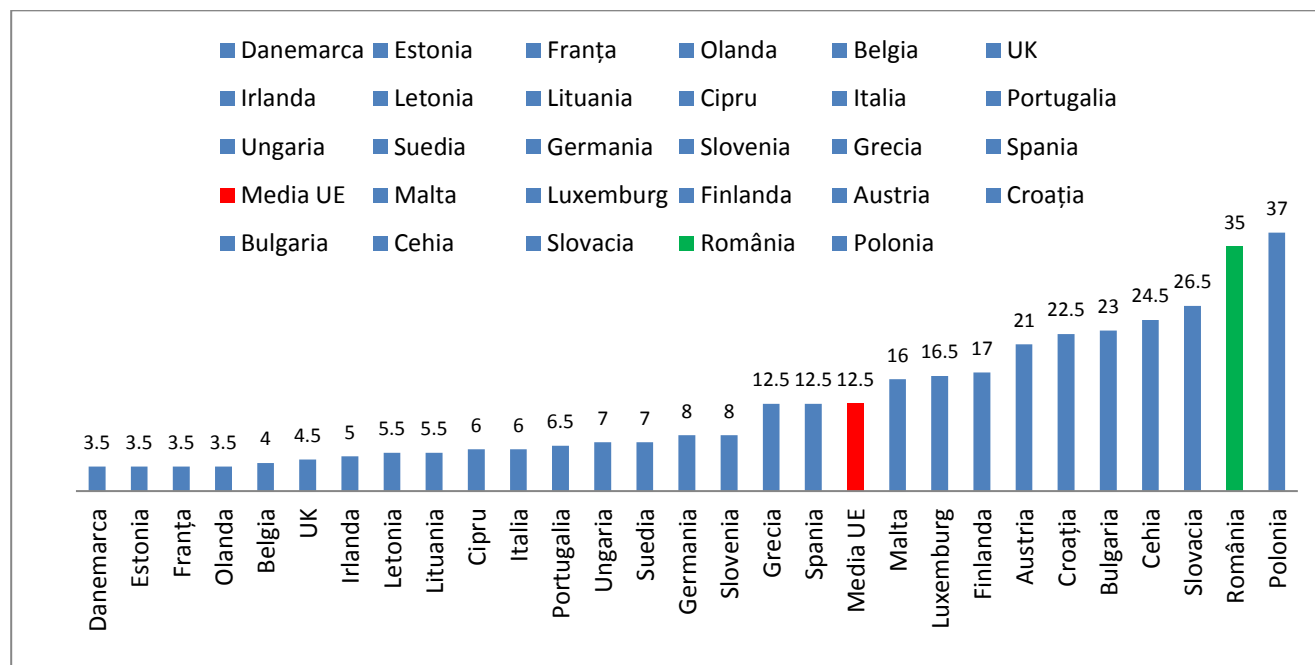
Productivitatea muncii pe persoană angajată în România ocupă penultimul loc în rândul statelor membre ale UE, cu doar 65% din productivitatea medie a UE în anul 2017 (un salt semnificativ față de 44% în media UE cu un deceniu în urmă, în anul 2007). Pe ultimul loc se situează Bulgaria (Eurostat, 2019). 13 țări europene au productivitatea muncii peste media UE: Irlanda (187%), Luxemburg (160%), Belgia (128%), Austria (116%), Danemarca (116%), Franța (114%), Suedia (111%), Olanda (111%), Finlanda (108%), Italia (106%), Germania (106%), Spania (100,9%), UK (100,2%).

Productivitatea muncii pe ora de muncă așează România pe antepenultimul loc în UE, cu doar 59% din productivitatea medie a UE (un salt semnificativ față de 40% în media UE cu un deceniu în urmă, în anul 2007). Productivități mai scăzute întâlnim în prezent în Letonia (58%) și Bulgaria (45%), iar 11 state membre au productivitatea pe ora de muncă peste media UE: Irlanda (176%), Luxemburg (174,2%), Belgia (135%), Danemarca (135%), Germania (127%), Olanda (126%), Franța (123%), Austria (117%), Suedia (113%), Finlanda (108%) și Italia (101%) (Eurostat, 2019). Irlanda, Luxemburg și Belgia au cele mai mari productivități din UE, atât pe persoană angajată, cât și pe oră lucrată.³³

2.3. Mediul de afaceri și antreprenoriat

Ușurința de a derula afaceri este evaluată în raportul anual al Băncii Mondiale, *Doing Business*, care realizează un clasament a 190 de țări pe baza unui set de 10 indicatori, care au în vedere reglementarea afacerilor și protecția drepturilor de proprietate, precum și efectele acestora asupra afacerilor, în special asupra firmelor mici și mijlocii. **În anul 2008, România era pe locul 48 în lume, iar 10 ani mai târziu, în 2018, a coborât 4 poziții, până pe 52.** În același interval de timp, state din Europa Centrală și de Est au urcat foarte mult, peste 20 de poziții: Polonia de pe locul 74 în 2008 pe locul 33 în 2018, Cehia de pe locul 56 în 2008 pe locul 35 în 2018, ambele aflându-se în urma României acum 10 ani.

Figura 10. Timpul necesar pentru a începe o afacere în UE (număr de zile calendaristice)

Sursa: *Doing Business* 2019, http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

³³ Eurostat, august 2018,

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tesem160&language=en>

Clasarea destul de modestă a României în plan global este reflectată, printre altele, și de faptul că **România se află pe penultimul loc în UE în ceea ce privește timpul necesar pentru a începe o afacere³⁴, cu 35 de zile necesare**, doar Polonia având nevoie de un timp mai mare, 37 de zile. România este foarte departe de Danemarca, Estonia, Franța și Olanda, care au nevoie doar de 3,5 zile pentru a începe o afacere și destul de departe și de media UE, de 12,5 zile.

Sistemul financiar este veriga slabă a competitivității economiei românești în ultimul Raport Global al Competitivității, publicat de Forumul Economic Mondial, document care poziționează România pe locul 101 în lume din cele 140 de economii analizate, de departe cea mai slabă performanță românească în rândul tuturor componentelor cheie ale competitivității (Paul, 2018). La niciun alt pilon structural al competitivității din cei 12 analizați nu stăm atât de nefast precum la starea finanțării. Iată-le, în ordine descrescătoare: sănătatea - locul 72 în lume, competențele forței de muncă - 69, dinamismul afacerilor - 64, capacitatea de inovare - 57, piața produselor - 56, piața muncii - 56, infrastructura - 55, stabilitatea macroeconomică - 53, instituțiile - 46, dimensiunea pieței - 41, respectiv, cel mai bine poziționați suntem la adoptarea tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor - pe locul 36 în lume. Paradoxal, în pofida ultimului nostru avantaj competitiv, capitalurile de risc sunt aproape indisponibile în România pentru stimularea ideilor noi, creative și inovative de afaceri - sub-indicator al sistemului financiar care ne așază pe rușinosul loc 114 în lume - cea mai problematică realitate dintre toate sub-componentele financiare analizate. În acest context, INACO propunea în spațiul public la sfârșitul anului 2018 guvernatorului BNR, mediului privat bancar, Ministerului Finanțelor, patronatelor, sindicatelor, mediului academic și ONG-urilor specializate să coopereze pentru crearea Grupului de Lucru Public-Privat pentru Creșterea Competitivității Sistemului Financiar în România în cadrul Comisiei Naționale pentru aderarea României la moneda euro, cu un plan ferm asumat de acțiuni și termene care să contribuie la dezvoltarea și convergența economiei reale la UE, propunere pe care o reluăm în acest raport³⁵.

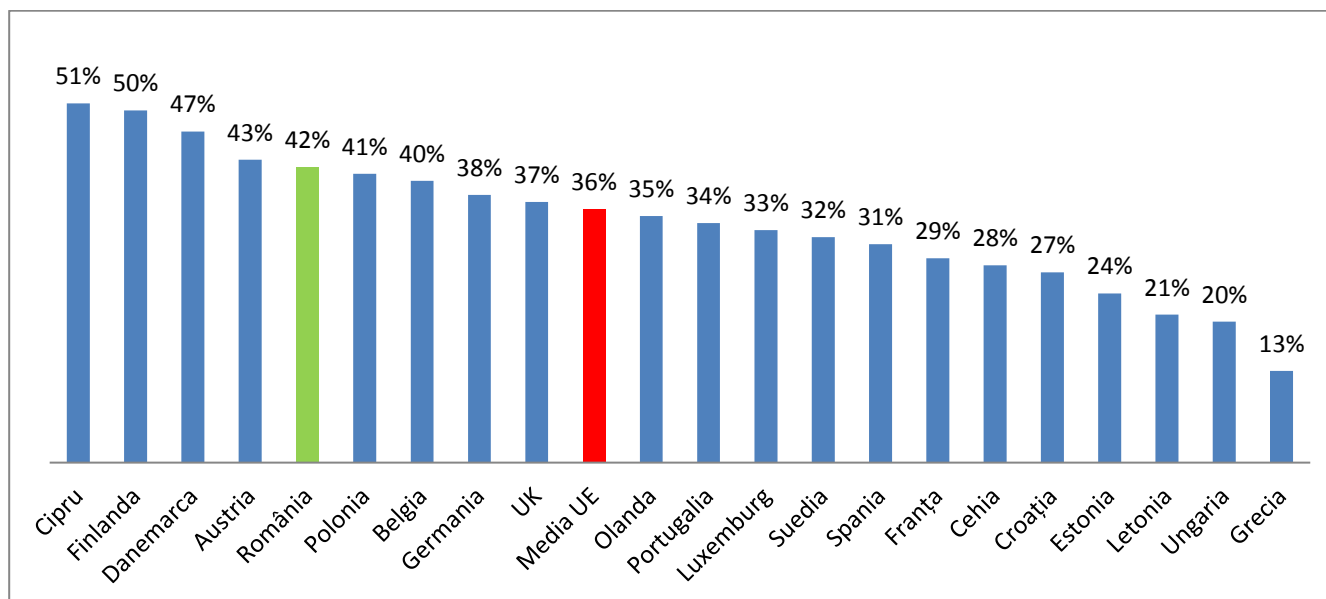
Pentru a ilustra accesul IMM-urilor la finanțare, am apelat la sondajul realizat de Comisia Europeană și Banca Centrală Europeană, *Survey on the access to finance of enterprises (SAFE)*. În perioada aprilie – septembrie 2018, 42% dintre întreprinderile din România au aplicat pentru credite bancare, fiind pe locul 7 în UE, după Cipru (51%), Finlanda (50%), Irlanda (50%), Danemarca (47%), Malta (47%) și Austria (43%) și destul de mult peste media UE, de 36%. Cu un număr foarte mic de întreprinderi care au aplicat pentru credite bancare în ultimele 6 luni sunt Ungaria (20%) și Grecia (13%).

Un procent de 37% dintre întreprinderile românești consideră că creditele bancare nu sunt relevante pentru întreprindere. România se află pe locul 7 în UE, după Malta (19%), Cipru (29%), Irlanda (29%), Bulgaria (32%), Finlanda (33%) și Portugalia (34%) și destul de mult sub media UE de 46%. Sunt și țări în care peste 60% dintre întreprinderi consideră creditele bancare irelevante pentru întreprindere: Letonia (61%), Estonia (65%) și Grecia (67%).

³⁴ Timpul necesar de a începe o afacere, înregistrat în număr de zile calendaristice. Este durata medie pe care avocații o consideră necesară. Timpul necesar pentru fiecare procedură este de minim o zi.

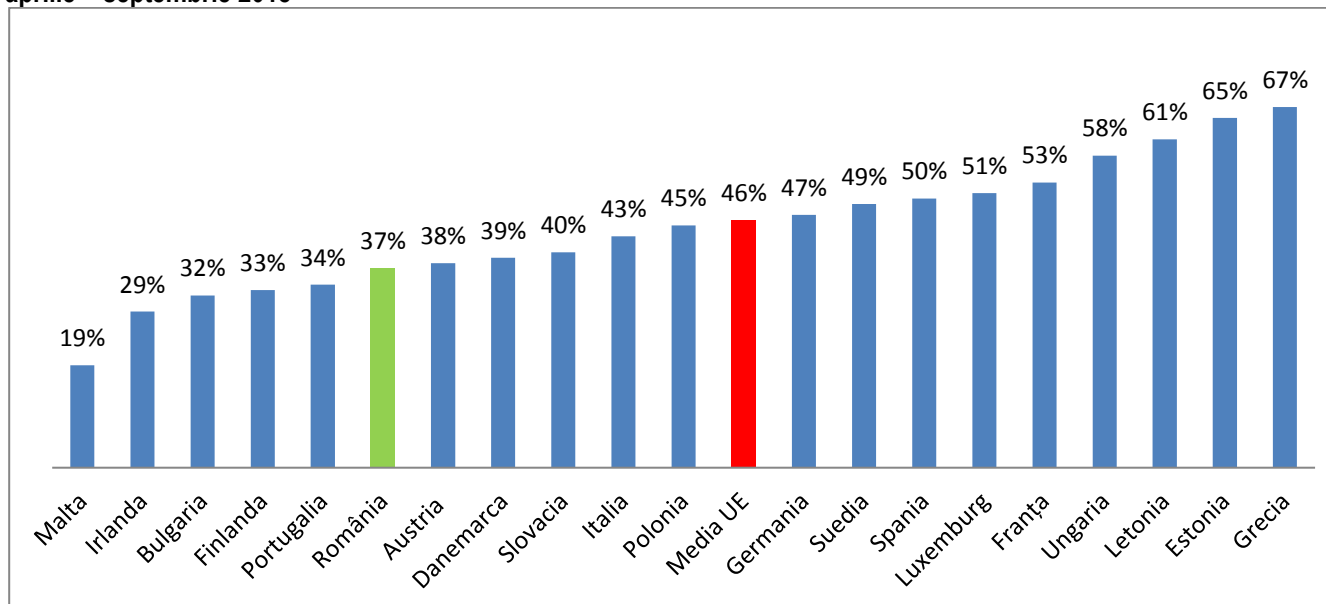
³⁵ <https://www.agerpres.ro/economic-intern/2018/10/26/paul-inaco-sistemul-financiar-romanesc-este-veriga-slaba-a-competitivitatii-economiei-romanesti-in-ultimul-raport-global-de-profil-200179>

Figura 11. Procentul întreprinderilor care au aplicat pentru credite bancare în perioada aprilie – septembrie 2018

Sursa: Survey on the access to finance of enterprises (SAFE), 2018, p. 14, [file:///C:/Users/user/Downloads/2018-safe-report_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/2018-safe-report_en%20(1).pdf)

Figura 12. Procentul întreprinderilor care consideră creditele bancare irelevante pentru întreprindere în perioada aprilie – septembrie 2018

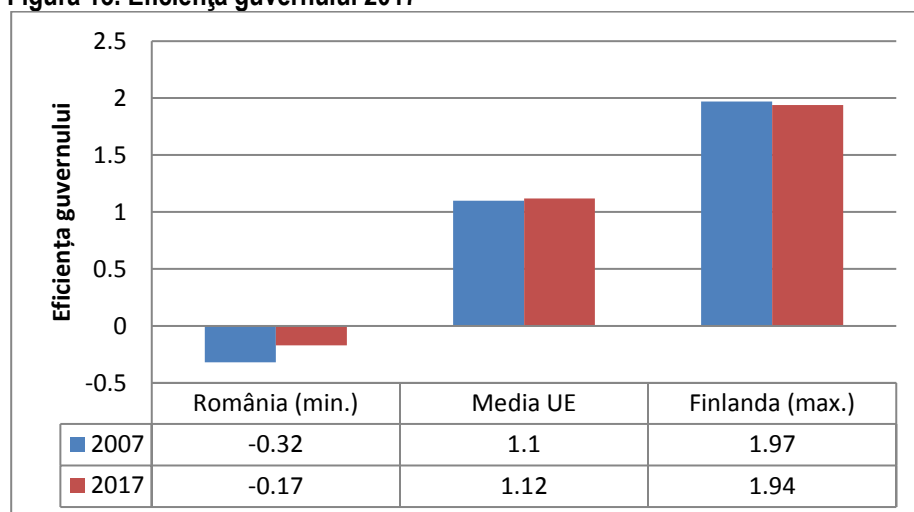

Sursa: Survey on the access to finance of enterprises (SAFE), 2018, p. 14, [file:///C:/Users/user/Downloads/2018-safe-report_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/2018-safe-report_en%20(1).pdf)

2.4. Îmbunătățirea calității administrației publice

Eficiența guvernului este un indicator care reflectă percepțiile asupra calității serviciilor publice, gradul de independență față de presiunile politice, calitatea formulării și implementării politicilor, precum și credibilitatea angajamentului guvernului față de acestea. În intervalul 2007–2017, s-a constatat o creștere a eficienței guvernamentale în România, indicatorul care se ocupă cu măsurarea acesteia înregistrând o creștere de la -0,32 în 2007 la -0,17 în 2017. Cu toate acestea, România rămâne pe ultima poziție, fiind singura țară din UE cu valoare negativă, mult sub media Uniunii Europene (1,12 în 2017; 1.10 în 2007). În fruntea clasamentului s-a aflat Danemarca până în 2016, chiar dacă indicatorul eficienței guvernamentale a înregistrat o scădere (de la 2,35 în 2007 la 1,89 în 2016), iar în 2017, Finlanda a trecut pe primul loc, cu o valoare de 1.94, în scădere cu 0.03 față de valoarea din 2007.

Figura 13. Eficiența guvernului 2017

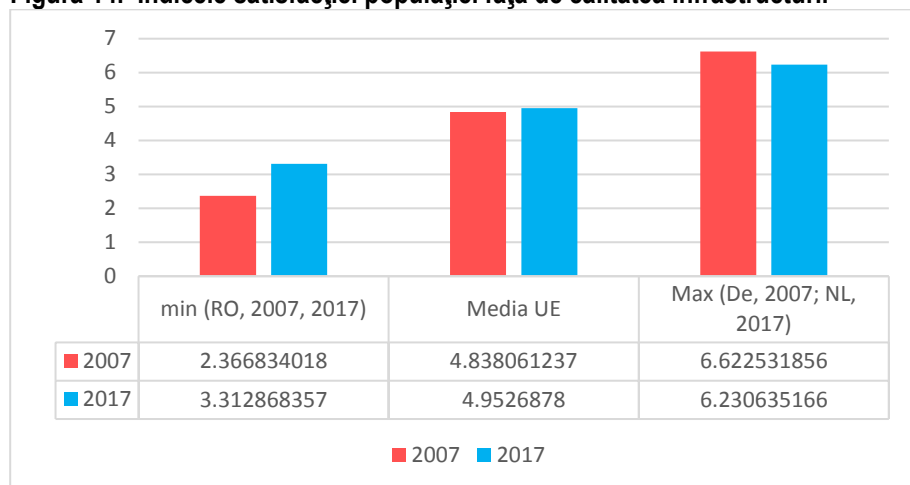

Notă: -2.5 = eficiență slabă; 2,5 = eficiență puternică

Sursă: Prelucrarea datelor după World Bank Worldwide Governance Indicators³⁶

După cum se poate observa în Figura 14, România a înregistrat o creștere a indicelui satisfacției populației față de calitatea infrastructurii în intervalul 2007-2017, de la 2,37 puncte la 3,31 puncte, dar, cu toate acestea, continuă să se situeze pe ultimul loc în acest clasament. Țara care înregistrează cel mai înalt scor în acest clasament a fost Germania (6,62 puncte) în 2007, iar Olanda în 2017 (6,23 puncte). În Germania, indicele satisfacției populației față de calitatea infrastructurii a scăzut în cei zece ani, ceea ce face ca și maximum Uniunii Europene să scadă. Totuși, media Uniunii Europene a înregistrat o creștere foarte ușoară a acestui indicator, de la 4,84 puncte în 2007 la 4,95 puncte în 2017.

³⁶ https://govdata360.worldbank.org/indicators/h1c9d2797?country=FIN&indicator=388&viz=line_chart&years=2007,2017

Figura 14. Indicele satisfacției populației față de calitatea infrastructurii

Notă: 1 = foarte slab dezvoltată, 7 = eficientă conform standardelor internaționale

Sursa: The Global Competitiveness Report, World Economic Forum

2.5. Valoarea adăugată brută

Ponderea valorii adăugate brute (VAB) în agricultură și pescuit din PIB în România este de 4,4%, fiind pe primul loc în UE, mai mult decât dublul mediei europene de 2,1% și ne situează pe locul al doilea în UE în ceea ce privește industria, cu 23,7% din PIB, peste media UE de 17,5%.³⁷ Mai bine clasată ca noi este doar Cehia (27,4%). În industria produselor manufacturate, România ocupă locul 6, cu 20,1% din PIB, după Irlanda (31,9%), Cehia (24,1%), Germania (21,1%), Slovenia (20,6%) și Slovacia (20,3%). În construcții, VAB plasează România pe locul 9 în UE, cu 5,4%, la egalitate cu UK. O clasare mai slabă privește VAB în transporturi, la jumătatea clasamentului, pe locul 15 din 28 de țări UE, cu 18,3% cu aproape un punct procentual sub media UE, de 19,1% din PIB.

În sectorul serviciilor, o clasare bună este în ceea ce privește VAB în informații și comunicare, pe locul 6, cu 5,2% din PIB, peste media UE, de 4,3%. Pe primele 5 locuri se situează: Suedia (6,2%), UK (5,9%), Malta (5,7%), Bulgaria (5,3%) și Estonia (5,3%). VAB în sectorul financiar și asigurări este foarte scăzută, doar 2,7% din PIB, ceea ce plasează pe locul 23 din 25 de țări membre UE (date nedisponibile pentru Finlanda, Irlanda și Luxemburg). VAB în sectorul financiar și asigurări mai scăzute au doar Slovacia (2,6%) și Lituania (1,9%). În ceea ce privește activitățile de stat, cu VAB de 7,5% din PIB, România se află pe la jumătatea clasamentului, pe locul 17, cu mai mult de un punct procentual sub media UE, de 8,6%. VAB în activitățile științifice și tehnice este destul de scăzută, doar 7,3% din PIB (locul 17), sub media UE de 8,7%. La administrație publică, apărare, educație, sănătate și activități sociale, ne situăm în urmă, pe locul 21 din 25 de țări UE (date nedisponibile pentru Finlanda, Irlanda și Luxemburg), cu 12,9%. Mai slab clasate ca România sunt doar Croația (12,7%), Lituania (12,6%), Polonia (12,3%) și Bulgaria (12,2%). La artă, evenimente și recreere, România se situează pe locul 8 în UE, cu 3% din PIB, cu foarte

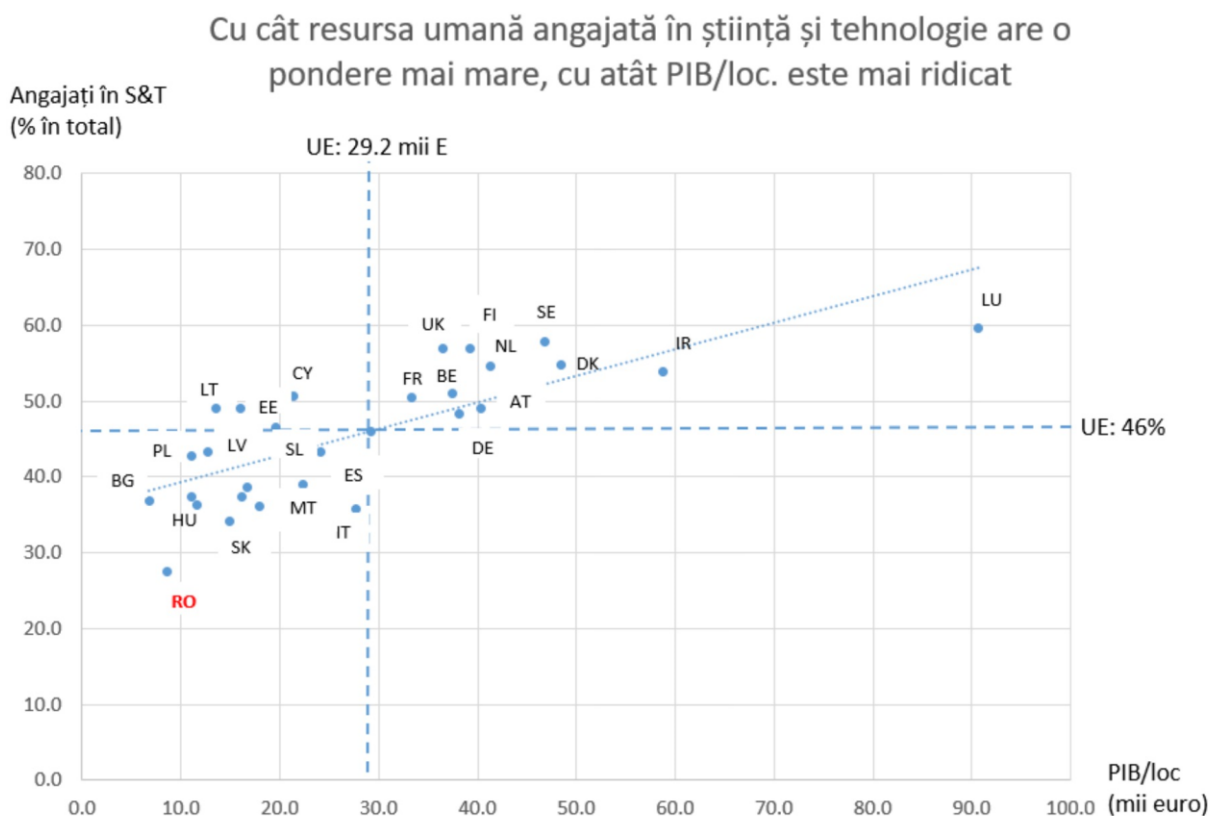
³⁷ Eurostat, martie 2019, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/hui/show.do?dataset=nama_10_a10&lang=en

puțin sub media UE de 3,1% din PIB. Mai bine clasate ca noi sunt doar: Malta (13,2%), Cipru (3,8%), UK (3,7%), Grecia (3,6%), Germania (3,5%), Spania (3,5%) și Italia (3,5%).

Domeniile în care România se situează în topurile europene la ponderea valorii adăugate brute în PIB, sunt așadar domeniile în care veniturile populației angajate sunt relativ mici în structura domeniilor de activitate, semn al antrenării reduse a angajaților în știință și tehnologie și domeniile cu venituri mari:

- Agricultură și pescuit – locul 1 în UE (4,4% din PIB) (media UE: 2,1%)
- Industrie – locul 2 în UE (23,7%) (media UE: 17,5%)
- Industria produselor manufacturate – locul 6 în UE (20,1%) (media UE: 14,7%)
- Informații și comunicare – locul 6 în UE (5,2%) (media UE: 4,3%)
- Artă, evenimente și recreere – locul 8 în UE (3%) (media UE: 3,1%)
- Construcții - locul 9 în UE (5,4%) (media UE: 5,1%).

Figura 15. România este pe ultimul loc în UE la ponderea resursei umane angajate în știință și tehnologie

Sursa: Eurostat, 2018, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hrst_st_ncat&lang=en

Nivelul de trai al unei națiuni este cu atât mai ridicat cu cât ponderea resursei umane angajate în știință și tehnologie este mai mare (INACO, 2018). Statele membre ale UE nu fac excepție. **România este pe ultimul loc în UE la ponderea resursei umane angajate în știință și tehnologie (S&T)**, cu 27% (adică 1 din 4 angajați), față de media europeană de 46% (aproape 1 din 2 angajați), indică ultimele date oficiale ale Eurostat³⁸ (Figura 15). Europa depune eforturi strategice și financiare pentru a nu pierde cursa globală a tehnologizării și pentru a da calitate vieții prin știință și tehnologie, orientându-și forța de muncă din ce în ce mai mult spre aceste domenii avansate. Viteza cu care crește ponderea angajaților în S&T în ultimul deceniu, 2016 față de 2007, poziționează România abia pe locul 22, cu un plus de 4,6%, față de media UE de 7%, arată analizele think-tank-ului INACO – Inițiativa pentru Competitivitate. Dar toate celelalte 6 state europene cu ritmuri mai scăzute au ponderi deja mai mari de 34% ale salariaților în S&T, adică peste 1 din 3 angajați. Cu alte cuvinte, suntem pe ultimul loc și avansăm mult prea încet, ceea ce ne depărtează de performanțele medii europene, în loc să ne apropiem (Paul, 2018).

Apetitul colectiv depinde și de dezbateră publică favorabilă inovării, științei și tehnologiei. Ori, numărul jurnaliștilor români implicați în S&T este atât de mic, în jur de 30 de persoane, încât orice comparație cu Finlanda, care are peste 1100 de jurnaliști activi în domeniu și cel mai performant sistem public de educație din lume, ne arată drumul încă insuficient bătătorit de mass-media. Invențiile care apar zi de zi, care ne schimbă fața lumii și modul de a trăi, nu ar trebui să lipsească nici din agenda publică de masă, nici din educația copiilor, cu mult mai multe acțiuni locale interactive de științe pentru copii de la vârste preșcolare, până la seniori (Mironov, 2018).

3. România: pol de competitivitate balcanică

Competitivitatea devine reper decizional regional în Balcani. Țările vecine, susținute de Germania și Elveția, au decis înființarea unui “Consiliu pentru Competitivitate pentru Balcanii de Vest” și pregătirea acestei regiuni pentru a patra revoluție industrială (INACO, 2018). România nu s-a implicat. Reprezentanți ai țărilor din Balcanii de Vest s-au întâlnit oficial la Forumul Economic Mondial din Geneva pentru “a pregăti regiunea pentru viitor”. E vorba despre liderii din Albania, Kosovo, Muntenegru și Serbia, Croația, Republica Slovacă, Slovenia, Bulgaria, Turcia, dar și Germania și Elveția care s-au întâlnit la sfârșitul anului 2018 la Geneva pentru a decide o “listă de măsuri practice care să aprofundeze integrarea și cooperarea economică în Balcanii de Vest și pentru pregătirea regiunii pentru a patra revoluție industrială, pentru stimularea competitivității economice și pentru dezvoltarea unei noi generații de lideri” (Paul, 2018). Anunțul a fost făcut în data de 2 octombrie 2018, la sediul Forumului Economic Mondial din Köln-Geneva, Elveția, la încheierea unei întâlniri a șefilor de stat și de guvern care fac parte din dialogul strategic continuu al Forumului privind Balcanii de Vest. Patru state dintre acestea sunt membre ale UE și urmăresc direct consolidarea dialogului și a cooperării, în special pentru promovarea creșterii incluzive, dezvoltarea competențelor și talentelor, stimularea comerțului, pregătirea pentru a patra revoluție industrială și a următoarei generații de lideri în Balcanii de Vest.

³⁸ INACO (2018), Două propuneri ale INACO pentru ca România să elibereze ultimul loc în UE la ponderea resursei umane angajate în știință și tehnologie, autori: Alexandru Mironov și Andreea Paul, <https://inaco.ro/doua-propuneri-ale-inaco-pentru-ca-romania-sa-elibereze-ultimul-loc-in-ue-la-ponderea-resursei-umane-angajate-in-stiinta-si-tehnologie/>

Cinci pași concreți se întrevăd³⁹:

1. Înființarea unui “Consiliu de Competitivitate pentru Balcanii de Vest” pentru îmbunătățirea factorilor fundamentali ai regiunii în ceea ce privește productivitatea, inclusiv îmbunătățirea infrastructurii, a funcționării și integrării piețelor, a eficienței instituțiilor și a unui ecosistem sănătos pentru inovare și antreprenariat.
2. Înființarea unui “Centru de afiliere pentru a patra revoluție industrială”, ca parte a rețelei Forumului Economic Mondial de centre dedicate temei, care va contribui la pregătirea regiunii pentru schimbările economice și sociale fundamentale aduse de noile tehnologii, cum ar fi inteligența artificială.
3. Organizarea unui “Summit regional în Europa de Sud-Est în 2019” cu toți liderii relevanți din regiune și din Europa.
4. Formalizarea unui acord de colaborare cu “Centrul pentru Cybersecurity al Forumului Economic Mondial”.
5. Deschiderea a 10 noi hub-uri “Global Shaper” în întreaga regiune, asigurând astfel o platformă de colaborare pentru următoarea generație de lideri.

Participanții au convenit că se vor întâlni din nou în cadrul reuniunii anuale a Forumului Economic Mondial 2019 din Davos, Elveția⁴⁰.

Analiza competitivității țărilor balcanice (Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Macedonia, Muntenegru, România, Serbia (inclusiv provincia Kosovo), Slovenia, Turcia) ne arată că România se află pe locul 4 în această regiune, în prezent, după Slovenia (locul 48), Bulgaria (locul 49) și Turcia (locul 53), dar și că și-ar putea asuma un rol de pivot regional al competitivității 4.0.⁴¹

România a urcat 10 locuri, în ultimii cinci ani (comparativ cu raportul din 2012-2013). De altfel, majoritatea țărilor balcanice au progresat în ultima perioadă, cu excepția Turciei, care a cunoscut un regres de 10 poziții în clasamentul global, Muntenegru, care cade 5 poziții, Bosnia și Herțegovina, cu 15 poziții pierdute (vezi Tabel 8).

Macedonia este singura dintre țările balcanice care nu apare în ultima versiune a Raportului Global al Competitivității, dar acest stat se remarcă în raportul Doing Business 2019 al Băncii Mondiale, ca fiind cea mai bine clasată dintre țările balcanice, pe locul 10 în lume. Performanța macedoneană poate inspira celelalte state din regiune. România se află pe locul 52 la nivel mondial, din 190 de țări analizate, în acest raport al ușurinței de a derula afaceri. Cea mai slab clasată, din nou, este Bosnia și Herțegovina, pe locul 89 în lume.⁴²

Această analiză comparativă regională ne permite să împărtășim bunele practice și să ne raportăm fiecare la atuurile proprii competitive.

³⁹ Paul, A. (2018), Apare “Consiliul pentru Competitivitate pentru Balcanii de Vest” și se pregătesc pentru a patra revoluție industrială. Ce facem noi?, <https://inaco.ro/se-va-infiinta-consiliul-pentru-competitivitate-pentru-balcanii-de-vest-si-pregatirea-acestei-regiuni-pentru-a-patra-revolutie-industrial-a-ce-facem-noi/>

⁴⁰ Reținem două declarații cheie făcute public la Geneva cu această ocazie, care să ne inspire. Prima aparține prim-ministrului Croației, Andrej Plenković, care a declarat că: “Această întâlnire ne-a dat o privire asupra viitorului mai bun pentru regiunea noastră. Combinația celei de-a patra revoluții industriale cu cooperarea publică privată este esențială, motiv pentru care acest dialog structural este atât de important”. A doua aparține Anei Brnabić, prim-ministru al Serbiei, care a afirmat că: “Serbia a trecut printr-un program dur de reforme, acordând prioritate educației și economiei, care a adus stabilitate, însă regiunea noastră va atinge stabilitatea pe termen lung numai dacă vom reuși să stabilim o platformă de cooperare bazată pe respect reciproc și valori comune”. La întâlnire au fost prezenți: Ana Brnabić, prim-ministru al Serbiei; Mevlüt Çavuşoğlu, Ministrul Afacerilor Externe al Turciei; Miroslav Lajčák, ministrul afacerilor externe și europene al Republicii Slovacie; Ursula von der Leyen, ministrul federal al Apărării al Germaniei; Krystyna Marty, secretar de stat adjunct și director politic adjunct al Departamentului Federal al Afacerilor Externe al Elveției; Borut Pahor, președintele Sloveniei; Lilyana Pavlova, ministrul președinției bulgare a Consiliului Uniunii Europene 2018; Zoran Pažin, viceprim-ministru pentru sistemul politic, politica internă și externă și ministrul justiției din Muntenegru; Andrej Plenković, prim-ministru al Croației; Edi Rama, prim-ministru al Albaniei, și Hashim Thaci, președintele provinciei Kosovo.

⁴¹ Global Competitiveness Report 2017-2018, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

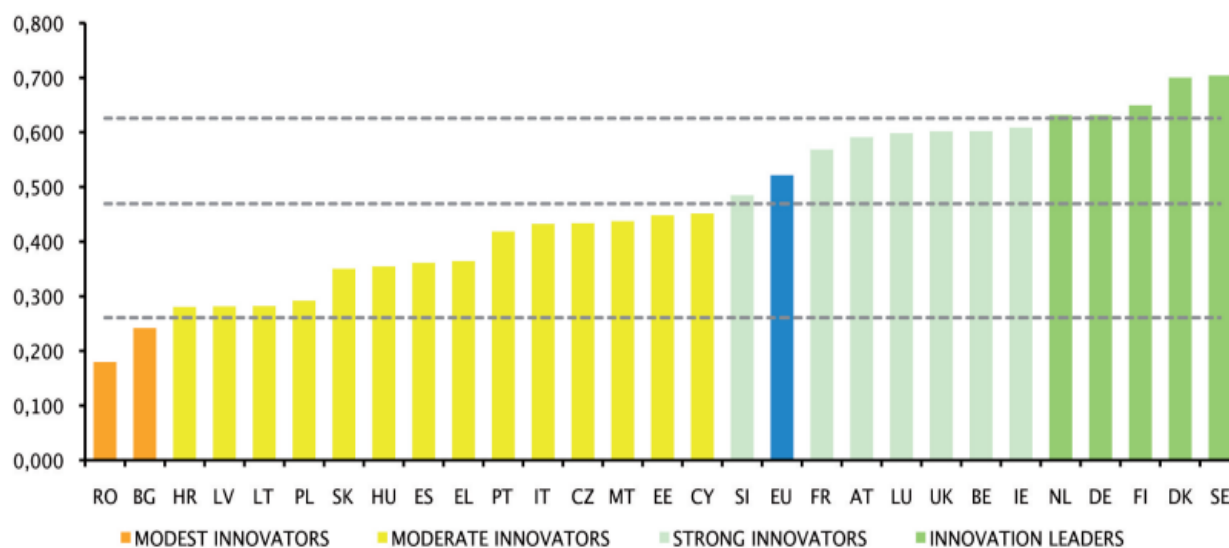
⁴² Doing Business 2019, http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

România a progresat 21 de poziții în clasamentul global al ușurinței de a derula afaceri în ultimii cinci ani (vedeți Tabel 9). Toate țările balcanice au progresat în ultima perioada, cu excepția Sloveniei (regres de 7 poziții), Muntenegru (regres de 6 poziții) și Bulgariei (regres de o singură poziție). Grecia staționează, pe locul 72 în lume (Tabel 9).

La nivel european, la ușurința de a face afaceri, Macedonia este singura țară balcanică situată în prima jumătate a clasamentului, pe locul 3, după Danemarca și UK. Toate celelalte țări balcanice se află în jumătatea inferioară a clasamentului european. România se află pe locul 25 din 34 de țări europene, cu un scor de 72.3 din 100.⁴³

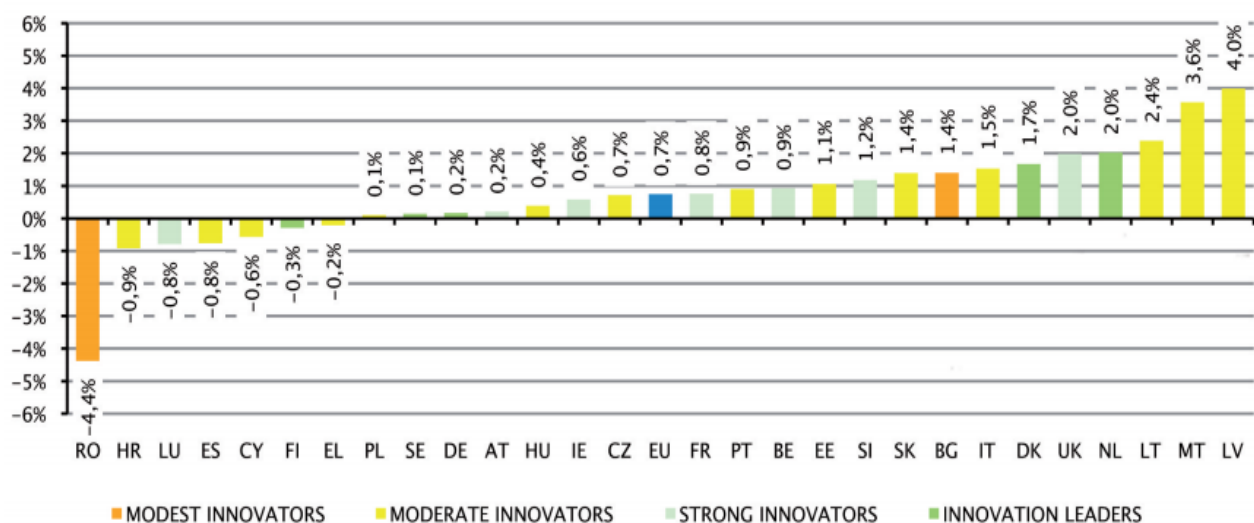
Conform Raportului Global al Competitivității 2017-2018, România se situează cel mai bine la următorii 5 indicatori: indicele drepturilor legale, calitatea educației matematice și științifice, impactul de afaceri al normelor privind ISD, lărgimea de bandă a Internetului și flexibilitatea de determinare a salariilor. Cel mai slab se situează la: achiziția de noi tehnologii de către guvern, capacitatea de a reține resursa umană talentată în țară, capacitatea de a atrage resursa umană talentată în țară, eficiența cadrului legal în formularea reglementărilor și disponibilitatea de a delega autoritatea, dar poate învăța de la țările balcanice cel mai bine clasate la acești indicatori (Tabel 10).

Figura 16. România este cea mai modestă economie inovatoare din UE ...

... și cu cea mai accentuată viteză de deterioare a performanțelor inovatoare din UE

⁴³ Doing Business 2019, http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

Sursa: European Innovation Scoreboard, https://www.ewi.vlaanderen.be/sites/default/files/imce/eu_innovatie_scorebord_2018.pdf

Un alt raport de referință, European Innovation Scoreboard 2018, ne arată că România este cea mai modestă economie inovatoare atât din UE, cât și dintre țările balcanice, cu o capacitate de inovare de doar 31.1% din media UE (date nedisponibile pentru Albania, Bosnia și Herzegovina și Muntenegru). La polul opus, Suedia are o capacitate de inovare de 140.8% din media UE. Slovenia este cea mai bine clasată țară balcanică, cu 92.2% (Figura 16).⁴⁴

Conform raportului Doing Business 2019, România se situează cel mai bine la următorii indicatori: comerț transfrontalier, executarea contractelor și obținerea de credite, respectiv cel mai slab la: conectarea la rețeaua electrică, obținerea autorizației de construcție și demararea unei afaceri, dar poate învăța de la Slovenia și Serbia, țările balcanice cel mai bine clasate la acești indicatori (vezi Tabel 11 pentru detalii).

⁴⁴ European Innovation Scoreboard 2018, https://www.ewi.vlaanderen.be/sites/default/files/imce/eu_innovatie_scorebord_2018.pdf

PARTEA A DOUA

4. Prima evaluare independentă a gradului de implementare a Strategiei Naționale de Competitivitate a României 2015-2020

4.1 Strategia Națională pentru Competitivitate (SNC) – succintă prezentare

SNC reprezintă un document strategic elaborat de Ministerul Economiei în corelație cu ciclul financiar european (2014-2020, cu o revizuire minoră în anul 2015 când se adoptă de către Guvernul României), care propune un pachet de soluții pentru a scăpa din ceea ce se numește capcana țărilor cu venit mediu (SNC, p. 3), pentru valorificarea unui potențial competitiv recunoscut, dar incomplet pus în valoare.

În viziunea SNC, cele 4 direcții majore de dezvoltare în perioada 2014-2020 sunt:

- Restructurarea sectoarelor economice în direcția unor poziții competitive superioare.
- Formarea masei critice de firme competitive prin crearea unui mediu atractiv, transparent și inovativ.
- Integrarea marilor jucători într-un proiect coerent de dezvoltare a economiei.
- Integrarea societății într-un proiect coerent de dezvoltare a economiei.

Cele cinci priorități strategice propuse de SNC sunt (Hotărâre de Guvern pentru modificarea Strategiei naționale pentru competitivitate 2015-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 775/2015, <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2018/08/HG-26.pdf>):

1. Îmbunătățirea mediului de reglementare.
2. Acțiuni parteneriale între mediul public și mediul privat.
3. Factori și servicii suport.
4. Promovarea sectoarelor de viitor.
5. Pregătirea Generației 2050 și provocări societale.

Sectoarele cheie identificate, care să devină motoare ale economiei, sunt: turismul și ecoturismul, textile și pielărie, lemn și mobilă, construcții, industrii creative, industria auto și componente, tehnologia informațiilor și comunicațiilor, procesarea alimentelor și a băuturilor, sănătate și produse farmaceutice, energie și management de mediu, bioeconomie (agricultură, silvicultură, pescuit și acvacultură), biofarmaceutică și biotehnologii (Hotărâre de Guvern pentru modificarea Strategiei naționale pentru competitivitate 2015-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 775/2015, <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2018/08/HG-26.pdf>).

Cadran nr. 1. „Evaluarea Strategiei se va realiza la nivelul Ministerului Economiei și anual va fi elaborat un raport prin care se va urmări stadiul atingerii obiectivelor din cadrul Strategiei Naționale pentru Competitivitate. Acest raport va integra și rezultatele monitorizării Programelor Operaționale, care vor susține implementarea Strategiei Naționale pentru Competitivitate la nivelul Autorităților de Management și a Organismelor Intermediare la nivelul ministerelor de linie. Rapoartele anuale de evaluare vor fi prezentate și supuse aprobării Ministrului Economiei” (Hotărâre de Guvern pentru modificarea Strategiei naționale pentru competitivitate 2015-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 775/2015, <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2018/08/HG-26.pdf>).

Aceeași strategie prevede obligația monitorizării și a evaluării SNC de către același minister care a elaborat-o, și anume Ministerul Economiei. Pentru că nu s-a făcut publică nicio astfel de analiză a gradului de implementare (vezi Cadran nr.

1), vă propunem o evaluare independentă, pragmatică, în funcție de țintele pe care acest document strategic și le-a stabilit și asumat oficial prin Guvernul României.

4.2. Evaluarea gradului de implementare a SNC

Analiza gradului de implementare a Strategiei Naționale de Competitivitate, în ultima sa versiune publicată, 2015-2020, am operat-o pe cele cinci axe strategice și cele 27 de direcții de acțiune, conform indicatorilor asumați de către instituțiile publice, pe baza ultimelor date oficiale disponibile în luna martie 2019.

Concluzia agregată este că **din totalul celor 27 de obiective/direcții de acțiune, unul singur este realizat, 7 sunt parțial realizate, iar restul de 19 sunt nerealizate, în multe dintre acestea regresul fiind semnificativ față de țintele asumate.** Tabelul 9 structurează argumentația pentru fiecare în parte, pe baza ultimelor date oficiale statistice disponibile, în oglindă cu sistemul de indicatori și țintele oficial asumate în documentul strategic.

Stadiul de îndeplinire a obiectivelor SNC 2015-2020* argumentat

	Priorități strategice	Direcții de acțiune	Grad de realizare	Argumentare
I.	Îmbunătățirea mediului de reglementare	Îmbunătățirea cadrului legislativ	NEREALIZAT	<p>Ministerul Mediului pentru Afaceri, Comerț și Antreprenoriat (MMACA) a promovat câteva legi în acest sens: Legea nr. 62/2014, în cadrul căreia este stipulată obligativitatea aplicării testului IMM, Metodologia de Aplicare a Testului IMM și Regulamentul Grupului pentru Evaluarea Impactului Economic al Actelor Normative asupra IMM-urilor.</p> <p>MMACA susține că s-a ajuns la un număr de 18-20 teste IMM aplicate anual, cifra fiind în continuă creștere.</p> <p>Cu toate acestea, conform ultimului raport „Doing Business” al Băncii Mondiale, România a scăzut 7 locuri față de anul trecut la ușurința de a face afaceri. În prezent România se află pe locul 52 față de locul 45 anul trecut.</p> <p>Cei 2 indicatori problematici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obținerea autorizației de construcție – loc 146 - conectarea la rețeaua electrică – loc 154
		Îmbunătățirea nivelului de predictibilitate a deciziilor Guvernului vizavi de mediul de afaceri	NEREALIZAT	<p>Nu se respectă art. 4 al Codului fiscal dedicat predictibilității, ci s-au introdus succesive modificări fiscale și „schimbări ale schimbărilor” în ultimii doi ani, fără consultare consistentă publică:</p> <p>"Art. 4. (1) Prezentul cod se modifică și se completează prin lege, care intră în vigoare în termen de minimum 6 luni de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I.</p> <p>(2) În cazul în care prin lege se introduc impozite, taxe sau contribuții obligatorii noi, se majorează cele existente, se elimină sau se reduc facilități existente, acestea vor intra în vigoare cu data de 1 ianuarie a fiecărui an și vor rămâne nemodificate cel puțin pe parcursul aceluși an."</p> <p>Dacă s-ar fi organizat consultările publice cu mediul de afaceri înainte de emiterea noilor măsuri legislative care îl afectează s-ar fi putut evita multe „schimbări ale schimbărilor operate în grabă”.</p>
		Îmbunătățirea gradului de transparență a autorităților și a întreprinderilor publice	NEREALIZAT	<p>Conform ultimului „Global Competitiveness Report 2017 - 2018” publicat de Forumul Economic Mondial, în anul 2017 România se afla pe locul 113 în lume în ceea ce privește Transparența Politicilor Publice, în coborâre cu 3 locuri față de 2016.</p> <p>Suntem la distanță de 73 de locuri față de ținta locului 40 în SNC 2015-2020.</p> <p>Prevederile O.U.G. 109/2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice sunt eludate politic.</p> <p>Poziția României în cadrul Indicelui de Percepție a Corupției s-a îmbunătățit de la 69 (în 2013) la 61 în anul 2018, dar încă la distanță de 21 de locuri față de ținta propusă de SNC: locul 40 în 2020.</p>
		Reducerea nivelului de birocrație al administrației publice	NEREALIZAT	MMACA a elaborat un “Plan de acțiuni pentru anul 2017 privind Inițiativa de Reducere a Sarcinilor Administrative impuse Mediului de Afaceri”.

	Priorități strategice	Direcții de acțiune	Grad de realizare	Argumentare
				<p>Cu toate acestea, conform ultimului „Global Competitiveness Report 2018”, România se afla pe locul 108 din 140 de țări analizate în ceea ce privește povara reglementărilor guvernamentale, în cădere cu 14 de locuri față de poziția 94 avută la momentul redactării SNC 2015-2020, în prezent la distanță de 48 de poziții față de ținta asumată de SNC: locul 60 în 2020.</p> <p>Creșterea ponderii cetățenilor care folosesc serviciile de e-guvernare a crescut de la 5% în 2013 la 9% în 2018, la distanță de 26 de puncte procentuale față de ținta asumată de SNC de 35% în 2020 (Eurostat, martie 2018, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_ciegi_ac&lang=en).</p>
		Reducerea poverii fiscalității și a parafiscalității asupra companiilor	PARȚIAL REALIZAT	<p>În clasamentul „Global Competitiveness Report 2017 - 2018”, la indicatorul “Efectul taxării asupra stimulentei de a investi”, România se afla pe locul 121 la nivel mondial în 2017. A urcat 7 locuri față de anul 2014, dar este la distanță de 51 de poziții față de ținta locului 70 propus de SNC pentru anul 2020.</p> <p>În ceea ce privește “Rata totală de impozitare”, România se afla pe locul 73 în 2017, din nou în progres cu 18 poziții în clasamentul mondial față de locul 91 în 2014, dar departe (la distanță de 23 de locuri în clasamentul mondial) de locul 50, vizat de SNC pentru 2020.</p> <p>În ceea ce privește “Efectul taxării asupra stimulentei de a munci”, România se afla pe locul 126 în 2017, un salt de 14 locuri față de 140 în 2014, dar în continuare la distanță de 56 de poziții față de ținta asumată de SNC: locul 70 în 2020.</p> <p>Observăm că, la toți acești sub-indicatori, România se află în progres ușor față de anul 2014, dar suntem departe de țintele atât de necesare propuse pentru 2020.</p>
		Îmbunătățirea accesului la finanțare a companiilor și, în special, a IMM-urilor	NEREALIZAT	<p>Conform ultimului „Global Competitiveness Report 2017 - 2018”, indicatorul “Existența resurselor financiare” pune România pe locul 121 în lume în 2017, în scădere semnificativă față de locul 93 din anul 2014 și la o distanță de 71 de poziții față de ținta SNC: locul 50 în anul 2020.</p> <p>La indicatorul “Accesibilitatea serviciilor financiare”, în același raport, ne aflăm pe locul 119, în cădere dramatică față de locul 66 în anul 2014 și la o distanță de 74 de poziții față de ținta SNC: locul 45 în anul 2020.</p> <p>La indicatorul “Reglementarea schimburilor de instrumente financiare” suntem pe locul 114 în lume, din nou în scădere față de locul 101 în 2014 și la o distanță de 54 de poziții față de ținta SNC: locul 60 în anul 2020.</p>
II.	Acțiuni parteneriale între mediul public și	Instituționalizarea pe termen lung a unor centre de foresight industrial/tehnologic/ CDI în regim	NEREALIZAT	<p>Conform ultimului raport „Global Innovation Index”, în ceea ce privește colaborarea în domeniul CDI public-privat (ex: universități-industrie), suntem pe locul 92 pe glob în 2018 din 126 țări analizate (https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report#, pag. 312). Înființarea unor Centre de competență regionale care să stabilească: politica sectorială, agenda CDI,</p>

	Priorități strategice	Direcții de acțiune	Grad de realizare	Argumentare
	mediul privat	colaborativ public-privat		servicii suport pentru dezvoltarea sectorială în funcție de specializarea în profil teritorial, așa cum propune SNC, întârzie să apară.
		Parteneriat public-privat pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare	NEREALIZAT	În momentul de față, în România, parteneriatele public-privat sunt practic inexistente (0% din PIB), față de media europeană de 0,4% din PIB. La polul opus se află Slovacia (2,9% din PIB) și Portugalia (2,73% din PIB) în UE (sursa: Eurostat, ianuarie 2019, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_cl_ppp&lang=en). Înființarea unor Grupuri de lucru sectoriale prin care se asigură transparența, predictibilitatea, monitorizarea și responsabilizarea cu privire la cadrul de reglementare, așa cum propune SNC, întârzie să apară.
		Consolidarea și dezvoltarea clusterelor/polilor de competitivitate	PARTIAL REALIZAT	Conform raportului „Global Innovation Index 2018”, publicat de Cornell SC Johnson College of Business, INSEAD și WIPO, în ceea ce privește dezvoltarea clusterelor suntem pe locul 107 în lume din 126 țări analizate în 2018. (https://www.globalinnovationindex.org/Home , p. 312). Declarativ sunt peste 70 de cluster formate în România, dar multe dintre ele sunt inactive, iar contribuția lor la exporturi nu este o informație oficială publică, ca să o putem compara cu ținta SNC de 20% până în anul 2020.
III.	Factori și servicii suport	Resurse umane și educație-îmbunătățirea calității sistemului de educație și formare, astfel încât să asigure corelarea cu piața muncii	NEREALIZAT	România nu este la jumătatea ierarhiei mondiale în testele PISA, așa cum propune SNC, ci pe locul 46 din 70 de țări analizate, în cădere la toate categoriile: matematică, științe și citire în anul 2015 față de anul 2012 (testele PISA au loc din 3 în 3 ani) (http://factsmaps.com/pisa-worldwide-ranking-average-score-of-math-science-reading). Nivelul tinerilor sub 25 de ani care nu sunt încadrați profesional și nici nu urmează un program de educație sau formare profesională în 2017 este de 15,2%, la distanța de peste 3 pp față de media UE de 12% (sursa: Eurostat, 2018, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tipslm90&language=en). Gradul de părăsire timpurie a școlii este ridicat, la 18,5%, în creștere față de anul 2012 (17,4%), departe de ținta SNC de 11,3% (sursa: Eurostat, septembrie 2017, https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/EDN-20170908-1). Oferta educațională bazată pe TIC nu reprezintă cel puțin 30% din programele educaționale obligatorii la nivel național și nici cel puțin 50% în zonele de locuire vulnerabilă, așa cum propune SNC.
		Cercetare, dezvoltare și inovare-asigurarea unei finanțări publice echivalente de 1%, care să permită efectul de antrenare	NEREALIZAT	Cheltuielile publice cu cercetarea-dezvoltarea în România în 2017 au fost la un nivel extrem de scăzut, de doar 0,5% din PIB: <ul style="list-style-type: none"> - 0,21% este finanțarea publică - 0,29% este finanțarea privată Sursa: Eurostat, august 2018, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsc00001&language=en

Priorități strategice	Direcții de acțiune	Grad de realizare	Argumentare
	asupra cererii de cercetare în sectorul privat		
	Cercetare, dezvoltare și inovare-sprijinirea IMM-urilor în vederea lansării de produse sau servicii inovative prin fonduri de capital de risc, granturi, proiecte colaborative	NEREALIZAT	<p>Conform Cartei Albe a IMM-urilor 2017, frecvența oportunităților de a obține un grant în România în 2016 era foarte scăzută, de doar 13,87%.</p> <p>Angajarea în activități cu capital intelectual intensiv a crescut de la 3,8% în 2010 la 19,2% în 2016.</p> <p>Ultimele date oficiale ale Eurostat indică însă un număr de doar 3.645 de companii inovative active în România (față de 3.764 în Ungaria, o țară cu jumătatea populației noastre) din totalul de 380.455 de firme inovative în UE (sursa: Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=inn_cis9_type&lang=en).</p> <p>România este pe locul 114 în lume la disponibilitatea capitalurilor de risc și pe locul 65 la cheltuielile cu CDI, în Raportul Global al Competitivității pe 2018.</p>
	Creativitate-stimularea antreprenoriatului în industrii creative prin crearea de incubatoare/clustere/acceleratoare și prin susținerea dezvoltării și înființării de firme în domeniul cultural și creativ	NEREALIZAT	<p>În anul 2017, ultimele date oficiale disponibile ale Eurostat ne poziționează pe ultimul loc în UE la ponderea angajaților în domeniul cultural în totalul forței de muncă angajate, cu 1,6%, față de 1,4% în anul 2011 (Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_1_Cultural_employment_over_time.png).</p> <p>Ponderea industriilor culturale și creative este estimată la 7% din PIB, fără salturi față de anii anteriori și departe de ținta de 10% pe care o propune SNC.</p> <p>În Uniunea Europeană, în 2015 - ultimul an pentru care avem date oficiale disponibile, România se afla în a doua jumătate a clasamentului în ceea ce privește numărul de firme în domeniul cultural, pe locul 14 din 22, cu cele 15.607 firme, în ușoară creștere față de anul anterior, cu 15.195 firme în anul 2014 (date nedisponibile pentru Cehia, Irlanda, Spania, Franța, Cipru și Malta) (sursa: Eurostat, mai 2018, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=cult_ent_num&lang=en).</p>
	Infrastructură rutieră-îmbunătățirea infrastructurii rutiere care leagă România de țările vecine	NEREALIZAT	<p>Între 2014 și 2016 s-au construit 64 km de autostradă, față de ținta de 500 de km prevăzuți de SNC (sursa: Eurostat, august 2018. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=road_if_motorwa&lang=en)</p>
	Infrastructură digitală-îmbunătățirea infrastructurii digitale pe bandă largă	REALIZAT	<p>Acoperirea cu broadband era de 67% în 2013 și a crescut la 82% în anul 2017, așadar, se încadrează în ținta SNC de 80% până în 2020 (sursa: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tin00090&language=en)</p>
	Energie-reducerea pierderilor în rețelele	NEREALIZAT	<p>Între 2015 și 2016, consumul de energie primară nu s-a redus defel - cum propune SNC cu 94 mii tep până în 2020 -, menținându-se la 31,3 mil. tep, dar peste nivelul anului 2014 cu</p>

	Priorități strategice	Direcții de acțiune	Grad de realizare	Argumentare
		de distribuție a energiei electrice		cele 30,6 mil tep (sursa: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=sdg_07_10&language=en).
		Mediu-îmbunătățirea infrastructurii de apă	NEREALIZAT	Populația conectată la sistemele de canalizare prevăzute cu stații de epurare în anul 2017 a reprezentat 49,4% din populația rezidentă a României, departe de ținta SNC de 90% în 2020. Populația conectată la sistemele de canalizare în anul 2017 a reprezentat 50,8% din populația rezidentă a României, departe de ținta de 95% în 2020. Sursa: INS, iunie 2018, http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/sistem_canal_2017r.pdf
		Mediu-consolidarea și extinderea sistemelor de management integrat al deșeurilor, inclusiv recuperarea energiei din deșuri	NEREALIZAT	Doar două dintre cele 32 de sisteme de management integrat al deșeurilor pe care România le-a contractat în exercițiul bugetar 2007-2013 sunt funcționale (Bistrița-Năsăud și Argeș), conform situației SMID-urilor din luna iulie 2017 (http://www.ecologic.rec.ro/articol/read/reciclare-recuperare/16272/). În județul Neamț sunt 7 stații de sortare a deșeurilor, dintre care 5 funcționale (http://www.ecologic.rec.ro/articol/read/reciclare-recuperare/15576/). Restul nu sunt complet operaționale. Ținta SNC pentru deservirea populației în România de sistemele de management integrat al deșeurilor este de a suplimenta numărul beneficiarilor cu 2 milioane de locuitori până în 2023.
		Antreprenariat-îmbunătățirea densității IMM-urilor raportată la populație	NEREALIZAT	În prezent, în România există 23 de firme la mia de locuitori și suntem ultimii în UE la acest capitol, departe de ținta de 36,45% propusă de SNC pentru anul 2020. Bulgarii au dublul nostru, iar cehii ne întrec de 6 ori. Conform Cartei Albe a IMM-urilor, 26,26% dintre IMM-uri au fost înființate în ultimii 5 ani. Însă marea majoritate din totalul IMM-urilor din România (34,93%) sunt concentrate în regiunea București-Ilfov, cea mai bogată regiune a țării, restul regiunilor suferind puțin la acest capitol.
		Antreprenariat-creșterea contribuției IMM-urilor la valoarea adăugată brută	NEREALIZAT	Valoarea adăugată brută a IMM-urilor în România în 2017 a fost doar de 51.3%, fiind pe locul 26 din 28 țări UE. Sursa: <i>Annual Report on European SMEs 2017-2018</i> , pag. 16, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en
IV.	Promovare a celor 10 sectoare de viitor	Îmbunătățirea poziției de exportator a României	PARȚIAL REALIZAT	Cota de piață mondială de exporturi a României în 2017 e de 0,39% (sursa: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tipsex20&language=en), sub jumătatea țintei SNC de 0,8%. În 2017, România a devenit al 40-lea cel mai mare exportator din lume de produse manufacturate și pe locul 42 în servicii și, în ultimii 3 ani ponderea comerțului în PIB s-a ridicat la 41,9% în 2015-2017 (sursa: WTO,

	Priorități strategice	Direcții de acțiune	Grad de realizare	Argumentare
				<p>http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=RO&Language=F).</p> <p>Ponderea exporturilor de produse de înaltă tehnologie în totalul exporturilor de produse manufacturate a scăzut de la 10% în 2010, la 9.01% în anul 2017, conform Băncii Mondiale (https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.MF.ZS?locations=RO&view=chart)</p>
		Creșterea atractivității investițiilor în cele 10 sectoare cu potențial de specializare inteligentă	PARȚIAL REALIZAT	<p>Investițiile străine directe în România au reprezentat 2,8% din PIB în anul 2017, față de 3,3% din PIB în anul 2016 (sursa: Eurostat, 2018, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tipsbp90&language=en), așadar o scădere cu 0,5 p.p., departe de ținta de creștere agregată de 5,5 p.p. până în 2020.</p>
V.	Pregătirea generației 2050 și provocări societale	Asigurarea unui echilibru sustenabil economic și social, cu o rată mai bună de participare și ocupare a forței de muncă	PARȚIAL REALIZAT	<p>Rata de ocupare a forței de muncă în 2017 a fost de 68,8% (sursa: Eurostat, iulie 2018, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfjs_emp_a&lang=en), la 1,2 puncte procentuale față de ținta SNC de 70% pentru 2020.</p>
		Dezvoltarea competitivă a agriculturii și spațiului rural	NEREALIZAT	<p>În 2017, productivitatea muncii în agricultură în România se situează la doar 4.380 de euro pe unitatea de muncă, de 4,5 ori sub media UE, departe de ținta SNC de a dubla acest indicator până în 2020 (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=sdg_02_20&language=en).</p> <p>În 2017, 7.040.000 de români se aflau în risc de sărăcie și excluziune socială (http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_eps01&lang=en), majoritatea în mediul rural, ceea ce relevă creșterea extrem de redusă a investițiilor în activitățile neagricole din mediul rural, contrar propunerilor SNC și persistența suprafețelor agricole cultivate în regim de subzistență.</p>
		Creșterea coeziunii sociale și a contribuției economice sociale ca bază a dezvoltării competitive	NEREALIZAT	<p>În România, 35,7% din populație este expusă riscului de sărăcie și excluziune socială în 2017, față de 38,8% în anul 2016 (sursa: Eurostat, septembrie 2018, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_eps01&lang=en). Nu s-au făcut pași semnificativi spre reducerea cu 580.000 a numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială, la orizontul anilor 2020, așa cum propune SNC și nici nu s-a format piața de obligațiuni sociale (social bonds).</p>
		Reechilibrarea relației funcționale dintre economie, natură și societate prin gestionarea	PARȚIAL REALIZAT	<p>Conform Global Footprint Network 2018, procentajul în care biocapacitatea depășește amprenta ecologică în România este de 3%, destul de scăzut, dar ne aflăm, totuși, pe lista pozitivă, a țărilor cu rezerve de biocapacitate (http://data.footprintnetwork.org/#/). România dispune de o mare</p>

Priorități strategice	Direcții de acțiune	Grad de realizare	Argumentare
	eficiență a consumului de resurse, care să asigure sustenabilitatea economică		diversitate biologică, fiind țara în care se regăsesc cele mai multe regiuni bio-geografice din Europa, respectiv 5 din cele 11 identificate la nivelul UE, ariile de protecție de interes european (Natura 2000) acoperind 22,7% din teritoriul țării. Pe de altă parte, productivitatea resurselor în România în 2017 este foarte scăzută, doar 0,33, fiind pe penultimul loc în UE, înaintea Bulgariei, 0,30. Pe primele locuri se află Olanda (4,2), Marea Britanie (3,62), Luxemburg (3,21) și Italia (3,10) (sursa: Eurostat, august 2018, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=sdg_12_20&plugin=1). Al doilea indicator de rezultat pe care îl propune SNC este înființarea unui registru național al Habitatelor viitorului care să califice ca atare acele așezări ale căror active de mediu (bio-diversitate, peisaj, ape ș.a.) au o valoare economică cel puțin egală cu valoarea producției industriale și agricole locale, ceea ce nu s-a realizat.
	Tranziția către o economie cu emisii reduse de gaze cu efect de seră	PARȚIAL REALIZAT	Emisiile de gaze cu efect de seră s-au redus cu peste 25% în 2016 față de nivelul din 2008, ceea ce se apropie de ținta propusă de SNC de a fi reduse cu 40% până în 2030 (sursa: Eurostat, august 2018, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=sdg_13_10&plugin=1).

Sursa: Paul, Andreea (2018), "Prima monitorizare independentă a Strategiei Naționale de Competitivitate 2015-2020", <https://inaco.ro/prima-monitorizare-independenta-a-snc-strategia-nationala-de-competitivitate-2015-2020/>, revizuită, completată și actualizată în luna martie 2019.

* Tabel realizat pe baza analizei ultimelor date statistice oficiale ale Eurostat, INS, FMI, BM etc. în raport cu țintele asumate oficial în forma revizuită în anul 2015, ultima oficială în vigoare, a SNC.

4.3. Monitorizarea SNC⁴⁵

Strategia Națională de Competitivitate 2015-2020 este un proiect important macroeconomic, la care s-au angajat guvernanții României acum cinci ani. SNC este un reper pentru îmbunătățirea punctelor slabe ale economiei românești, pentru rezolvarea unor probleme cronice de sistem, pentru conectarea țării noastre la economia internațională. Trecută fiind mai mult de jumătate din perioada angajată, era momentul pentru un bilanț intermediar necesar al realizărilor indicatorilor semnificativi care ne descriu competitivitatea de țară din SNC. *Monitorizarea celor 27 de obiective din strategie, prin ochiul rece al rezultatelor ne-a arătat că un singur obiectiv este realizat: infrastructura digitală. 7 obiective sunt parțial realizate. 19 obiective sunt nerealizate. Procentual, așadar, SNC 2015-2020 este până acum 4% realizată, 26% parțial realizată și 70% nerealizată.*

⁴⁵ Paul, Andreea (2018), "Prima monitorizare independentă a Strategiei Naționale de Competitivitate 2015-2020", <https://inaco.ro/prima-monitorizare-independenta-a-snc-strategia-nationala-de-competitivitate-2015-2020/>

Mai avem doi ani la dispoziție pentru acțiuni ferme. Unele obiective se pot îndeplini cu eforturi deosebite, pentru celelalte este complicat să credem că s-ar putea apropia măcar de realizare. De pildă, "Îmbunătățirea accesului la finanțare a companiilor și în special a IMM-urilor" este indicatorul aflat printre cele mai grave probleme în ultimul raport dedicat competitivității al Forumului Economic Mondial. Este un obiectiv nerealizat. Dar el se poate îndeplini. Greu, cu multă muncă și planificare strategică, prin politici financiare inteligente ale statului și prin conectarea acestora cu politicile financiare ale băncilor în următorii doi ani. Dar pentru "Îmbunătățirea infrastructurii rutiere care leagă România de țările vecine", bugetul dedicat și realizările din ultimii ani ne împiedică să credem într-o (r)evoluție semnificativă în acest domeniu. Efectele unei infrastructuri care ține forța de muncă în "trafic" sunt devastatoare pentru competitivitate și calitatea vieții. La fel de devastatoare asupra productivității sunt efectele unei educații primare și mai ales gimnaziale bazate pe memorare.

Chiar dacă nu mai este mult până în 2020, o abordare inteligentă, "smart", macroeficientă, pentru îndeplinirea indicatorilor strategiei de competitivitate este de folos pe termen lung. Nerealizările care vor marca finalul perioadei de aplicare se vor croniciza și vor încetini economia românească și după anul 2020. O abordare eficientă, aplicată coordonat trebuie așadar începută. Acum este mai bine decât peste doi ani, când ne vom plânge iarăși că am uitat să valorificăm ferestrele de oportunitate în domeniile cheie ale viitorului, așa cum este, de pildă, bioeconomia, unde România dovedește atuuiri competitive și mult potențial în economia viitorului. Un task-force, un think-tank de experți care să propună măsuri gândite etapizat și multifuncționale între diferitele ramuri economice, ministere, instituții financiare, sociale, educaționale, de mediu etc. implicate va putea genera beneficii imediat și pe termen lung României. Doar așa vom putea corela sutele de documente strategice adoptate pe hârtie, dar care nu au legătură unele cu altele, și adeseori, nici nu își ating țintele. Doar așa vom putea scăpa de sindromul "rezolvăm totul pe hârtie", dar de fapt facem mult prea puțin în realitate. Doar așa vom putea construi o strategie pragmatică și aplicată, dezbătută, cunoscută, asumată și implementată de către toți stakeholderii pentru o Românie competitivă.

Concluzii: 10 propuneri pentru creșterea competitivității în a patra revoluție industrială

1. **Competitivitatea nu este un lux, este un reper de bază al creșterii nivelului de trai.** Toate economiile trebuie să își crească productivitatea, indiferent de domeniile în care excelează sau de nivelul veniturilor, dacă își doresc să progreseze mai rapid și să aibă o rezistență mai bună la șocuri. Este o propunere esențială pentru România, mai ales în contextul evaluării Strategiei Naționale pentru Competitivitate, unde s-a dovedit că în penultimul său an de aplicare s-a realizat un singur obiectiv din 27. În ansamblu, atât statele membre ale UE își crează propriile consilii naționale de productivitate și competitivitate, cât și majoritatea țărilor balcanice se mobilizează în direcția unor inițiative comune regionale pentru construcția unui Consiliu de Competitivitate în Balcani. Fiecare economie își identifică propriile atuuiri competitive și

încearcă să-și atenueze dezavantajele competitive cu seturi de acțiuni integrate. Nu doar pe hârtie, ci cu fapte, cu impact real asupra mediului de afaceri, administrației publice și vieții cetățenilor de zi cu zi.

2. **Investiția în oameni este esențială, nu doar din punct de vedere social, ci și din punct de vedere economic.** Competitivitatea și incluziunea socială sunt complementare, nu concurente. Sănătatea, educația și abilitățile populației sunt printre factorii cheie ai productivității în contextul actual al transformărilor economice și tehnologice. La toți acești piloni, România se situează pe poziții sub jumătatea ierarhiei: locul 92 la *sănătate și educație primară*, locul 70 la *educație terțiară și formare* sau locul 69 la *abilitățile populației*, din aproximativ 140 de țări analizate în rapoartele globale recente dedicate competitivității⁴⁶. Progresul social este esențial pentru creșterea unei economii competitive.
3. **Protecția socială este importantă și trebuie avută în vedere, chiar și în cadrul economiilor deschise.** În loc să protejeze anumite slujbe și produsele sau serviciile care rezultă din acele slujbe, guvernul ar trebui să se concentreze pe îmbunătățirea condițiilor pentru cei care au de suferit în urma pierderii avantajelor competitive ale costurilor reduse cu forța de muncă ieftină din industriile în lohn, în urma schimbărilor tehnologice, prin politici redistributive de corelare a ofertei cu noua cerere de locuri de muncă, cu noile abilități și competențe necesare, investiții în capitalul uman, plase de siguranță anti-sărăcie pentru categoriile vulnerabile și tranziția spre noi oportunități economice. Rata de absorbție efectivă a fondurilor europene prin Programul Operațional Capital Uman este destul de scăzută, doar 13,38%⁴⁷, ceea ce indică existența unor resurse importante de valorificat.
4. **Infrastructura și sistemul financiar sunt foarte importante.** Amploarea și calitatea infrastructurii rutiere, feroviare, maritime și aeriene facilitează transportul și schimburile comerciale, circulația bunurilor și a persoanelor la costuri optime și operativ. Din păcate, elemente de bază ale infrastructurii de transport lipsesc în România, afectându-ne direct competitivitatea economică și socială. Sistemul financiar reprezintă, de asemenea, un alt punct slab structural pentru competitivitatea României, așa cum o dovedește Raportul Global al Competitivității.
5. **În a patra revoluție industrială, globalizarea presupune mai mult decât comerț liber.** Deschiderea pieței și a concurenței reprezintă un factor esențial al competitivității. Dar sensul *deschiderii* înseamnă mai mult decât comerț liber, incluzând libera circulație a persoanelor și schimbul de idei. Colaborarea internațională este esențială pentru a crea un ecosistem al inovației, mai ales în contextul în care suntem cea mai modestă economie inovatoare, atât din UE, cât și dintre țările balcanice. Evoluțiile tehnologice, cercetarea științifică, revoluția digitală 4.0 care se petrec sub ochii noștri nu ar trebui să ne prindă cu ochii închiși sau privind în altă parte. Trebuie să luăm măsuri pentru "a prinde trenul" acestor schimbări accelerate, fie că e vorba de robotizare, securitate cibernetică, fabricație aditivă și printare 3D, biotehnologii, inteligență artificială, internetul tuturor lucrurilor sau monede virtuale.⁴⁸ România și-ar putea asuma rolul de pivot regional competitiv în Balcani în revoluția digitală 4.0, urmărind să-și diversifice gama de produse exportate, să se concentreze mai mult pe produsele de tehnologie înaltă și să prospecteze noi piețe de destinație.

⁴⁶ *Global Competitiveness Report 2018*, pp. 247, 481

⁴⁷ Ministerul Fondurilor Europene, "Stadiul absorbției PO 2014-2020, 01.03.2019, <http://www.fonduri-ue.ro/component/tags/tag/8-ministerul-fondurilor-europene>

⁴⁸ Paul, A. (2017), *INACO propune crearea GRUPULUI DE LUCRU PENTRU ECONOMIA VIITORULUI (GLEV)*, <https://inaco.ro/inaco-propune-crearea-grupului-de-lucru-pentru-economia-viitorului-glev/>

6. **Tehnologia este importantă, dar la fel de importanți sunt și alți factori.** Adoptarea noilor tehnologii este importantă, mai ales pentru regiunile mai puțin dezvoltate. Dar la fel de importante sunt și dezvoltarea instituțiilor de stat și investițiile în infrastructură și în abilitățile populației în regiunile vulnerabile.
7. **Dezvoltarea instituțiilor contează.** Printre factorii cheie ai competitivității se numără capitalul social – bază largă de susținere a dezvoltării instituționale, formale și informale. Vorbim de un proces de angajare, care este influențat de factori precum calitatea relațiilor personale și sociale, influența normelor sociale și nivelul participării populației la viața civică, libertatea presei, sau protecția drepturilor de proprietate intelectuală.
8. **Crearea unui ecosistem al inovării înseamnă mai mult decât investițiile în cercetare și dezvoltare.** Printre factorii cheie ai inovării se numără și: abilitatea companiilor de a accepta idei incomode (România – locul 88 din 140 de țări analizate, față de SUA pe primul loc în lume), atitudinea privind riscul în afaceri (România – locul 125, dar am putea învăța de Israel care este pe primul loc), diversitatea forței de muncă (România – locul 26, dar putem să ne inspirăm suplimentar de la Canada) și disponibilitatea de a delega autoritatea (România – locul 109, iar Danemarca constituie modelul primului loc în lume de urmat). Dintre toți acești indicatori, doar la diversitatea forței de muncă, România stă relativ bine⁴⁹. La aceste provocări autentice este chemat sistemul de învățământ să răspundă, cot la cot cu administrația, sistemul financiar sau mass-media formatoare de opinii publice.
9. **În vremuri de schimbare continuă e nevoie de orientare spre viitor.** Orientarea spre viitor presupune aspecte ca: adaptarea cadrelor legale la schimbările digitale, furnizarea unui mediu stabil pentru afaceri, răspunsuri efective la schimbări și o viziune pe termen lung, provocări la care trebuie să răspundă autoritățile locale și centrale, dar și mediul de afaceri și reprezentanții asociațiilor profesionale. În acest sens, recomandarea INACO este, așa cum spuneam și la începutul raportului, crearea Grupului de Lucru pentru Economia Viitorului (GLEV), pentru a revizui strategiile economice și sociale ale României, în urma analizei atente a noilor provocări cu care ne confruntăm. Membrii GLEV ar trebui atrași din diverse domenii, inclusiv din guvern, sectorul privat, sindicate, mediul academic/universitar, toate partidele politice, organizații non-guvernamentale etc., astfel încât rezultatele GLEV să se bazeze pe contribuțiile și ideile a peste 10.000 de persoane.⁵⁰
10. **Atingerea concomitentă a sustenabilității creșterii și îmbunătățirea performanței competitive este posibilă, dar necesită leadership proactiv și eco-inovativ.** Liderii din România ar trebui să seteze priorități pe termen lung și să facă eforturi pentru a crea relații de parteneriat între societate, politic și afaceri.

⁴⁹ Global Competitiveness Report 2018, pag. 481, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>

⁵⁰ Paul, A. (2017), *INACO propune crearea GRUPULUI DE LUCRU PENTRU ECONOMIA VIITORULUI (GLEV)*, <https://inaco.ro/inaco-propune-crearea-grupului-de-lucru-pentru-economia-viitorului-glev/>

Bibliografie

- Axenciuc, V. (2012), *Produsul intern brut al României 1862-2000*, vol. 1, București, Ed. Economică.
- Cojanu, V. (2005), 'Problema educației în dezvoltarea pe termen lung a României', *Revista de Politică Științei și Scientometrie*, vol. III, no. 3, pp. 104-113.
- Comisia Europeană (2015, 22 iunie), 'Raportul celor cinci președinți prezintă un plan menit să consolideze uniunea economică și monetară a Europei începând din 1 iulie 2015', http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5240_ro.htm (accesat în data de 10 martie 2019).
- Comisia Europeană (2019, 27 februarie), 'RAPORT AL COMISIEI CĂTRE CONSILIU; Progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a Recomandării Consiliului din 20 septembrie 2016 privind instituirea de Consilii Naționale pentru Productivitate', https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/progress_report_on_the_council_recommendation_on_the_establishment_of_national_productivity_boards.pdf
- Davidescu, A. A., Paul, A. M. V., Gogonea, R. M. and Zaharia, M. (2015), 'Evaluating Romanian eco-innovation performances in European context', *Sustainability*, vol. 7, no. 9, pp. 12723-12757.
- Deloitte (2018), *Social Progress Index*, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ec/Documents/deloitte-analytics/Estudios/2018-Social-Progress-Index-brief.pdf>
- Dochia, A. (1999), 'Contribuția noilor firme private la schimbările structurale din economia românească', în R., Christof, D. Dăianu (coord.), *Tranziția economică în România*, București, Banca Mondială și CERPE.
- European Commission (2018), *European Innovation Scoreboard*, https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/imce/eu_innovatie_scorebord_2018.pdf
- European Commission (2018), *Survey on the access to finance of enterprises (SAFE)*, file:///C:/Users/user/Downloads/2018-safe-report_en%20(1).pdf .
- Hotărâre de Guvern pentru modificarea Strategiei naționale pentru competitivitate 2015-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 775/2015, <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2018/08/HG-26.pdf>
- INSEAD (2018), *Global Talent Competitiveness Index*, <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globalindices/docs/GTCI-2018-report.pdf>
- Institutul Național de Statistică (2017), *Buletinul statistic al județelor*, nr. 12, <http://www.insse.ro/cms/ro/content/buletin-statistic-lunar-al-jude%C5%A3elor-nr122017>
- Judt, T. (2008), *Epoca postbelică*, Polirom.
- Maddison, A. (2003), *The World Economy. Historical Statistics*, OECD.
- MDRAPFE (2018), *Stadiul absorbției pentru programele finanțate din Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI) și al plăților efectuate din Fondul European de Garantare Agricolă (FEAGA) la data de 02 februarie 2018*, http://www.fonduri-ue.ro/images/files/implementare-absorbție/Stadiul_absorbției_PO_2014_2020_-_SITE_MADR_02.02.2018_subtotal_FESI_final.pdf (accesat în data de 30 martie 2018).
- Ministerul Economiei (2015), *Strategia Națională pentru Competitivitate 2015–2020*, file:///C:/Users/user/Downloads/Strategia%20Na%C8%9Bional%C4%83%20pentru%20Competitivitate%202015-2020%20(2).pdf.
- Ministerul Fondurilor Europene (2019), *Stadiul absorbției PO 2014-2020*, <http://www.fonduri-ue.ro/component/tags/tag/8-ministerul-fondurilor-europene> (accesat în data de 1 februarie 2019).
- Muller, P. et al (2018, November), *Annual Report on European SME's 2017/2018*, file:///C:/Users/user/Downloads/i010801.pdf
- National Academy of Economic Strategy (2018), *Global Urban Competitiveness Report 2018-2019*, <https://unhabitat.org/wp-content/uploads/2018/10/GUCRP2018-2019.jpg>.

- Nicolescu, O. et al (2017, 14 iulie), *Carta Albă a IMM-urilor din România 2017*, ediția a XV-a, <http://cniipmmr.ro/wp-content/uploads/2017/07/PPT-CA-2017v3.pdf>.
- Paul, A. (2017), 'INACO propune crearea GRUPULUI DE LUCRU PENTRU ECONOMIA VIITORULUI (GLEV)', <https://inaco.ro/inaco-propune-crearea-grupului-de-lucru-pentru-economia-viitorului-glev/>.
- Paul, A. (2018), 'Prima monitorizare independentă a Strategiei Naționale de Competitivitate 2015-2020', <https://inaco.ro/prima-monitorizare-independenta-a-snc-strategia-nationala-de-competitivitate-2015-2020/>.
- Paul, A. (2017), 'România are cele mai slabe performanțe digitale din UE-28, situându-se pe ultimul loc în raportul cu privire la Indicatorul economiei și societății digitale al Comisiei Europene', <https://inaco.ro/in-2016-romania-a-avut-cele-mai-slabe-performante-digitale-din-ue-28>.
- Paul, A. (2018), 'Sistemul financiar este veriga slabă a competitivității economiei românești în ultimul raport global de profil', <https://www.agerpres.ro/economic-intern/2018/10/26/paul-inaco-sistemul-financiar-romanesc-este-veriga-slaba-a-competitivitatii-economiei-romanesti-in-ultimul-raport-global-de-profil--200179>
- Paul, A. și Tamaș, A. (2018), 'România stagnează anul acesta în Raportul Global al Progresului Social, pe locul 44 în lume din 146 de țări analizate', <https://inaco.ro/?s=Romania+stagneaza+in+Raportul+de+Progres+Social>
- Țurlea G. (2013), *Avantajele competitive ale României pe piața internă a UE*, SPOS 4, Institutul European din România.
- World Bank (2014), *Doing Business*, <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>.
- World Bank (2019), *Doing Business*, http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf.
- World Economic Forum (2012), *Global Competitiveness Report 2012-2013*, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf
- World Economic Forum (2013), *Global Competitiveness Report 2013-2014*, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf
- World Economic Forum (2014), *Global Competitiveness Report 2014-2015*, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
- World Economic Forum (2015), *Global Competitiveness Report 2015-2016*, http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf
- World Economic Forum (2016), *Global Competitiveness Report 2016-2017*, http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
- World Economic Forum (2017), *Global Competitiveness Report 2017-2018*, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
- World Economic Forum (2018), *Global Competitiveness Report 2018*, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
- World Economic Forum (2017), *Travel and Tourism Competitiveness Report*, <http://www.sela.org/media/2756841/the-travel-and-tourism-competitiveness-report-2017.pdf>
- World Intellectual Property Organization (2018), *Global Innovation Index*, https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf

ANEXE

Tabel 1. Evoluția indicilor de competitivitate ai României în perioada 2013-2017 (ultimul an pentru care avem date oficiale disponibile)

Anul	Locul în clasamentul global	Indicii de bază		Amplificarea eficienței		Inovare	
		Locul	Scor	Locul	Scor	Locul	Scor
2017	68	72	4,6	58	4,3	107	3,3
2016	62	72	4,6	55	4,3	100	3,3
2015	53	70	4,6	44	4,4	84	3,5
2014	59	77	4,5	50	4,3	78	3,5
2013	76	87	4,3	63	4,1	103	3,3

Sursa: Tabel realizat de autori pe baza rapoartelor globale de competitivitate ale Forumului Economic Mondial din perioada 2013-2017, martie 2019

Tabel 2. Poziționarea primelor 5 grupe de produse în exporturile mondiale, 2 cifre (Sistemul Armonizat), 2017

	Clasa produs	Valoare exportată 2017 (mii Euro)	Pondere în exporturile României	Cota exporturi mondiale	Creștere a cotei mondiale 2016-2017	Loc global
	Total	62,518,330	100%	0.4%	11	40
'85	Mașini și echipamente electrice și părți ale acestora; aparate de înregistrat	10,921,019	17.47%	0.5%	2.94%	28
'87	Vehicule, altele decât materialul rulant feroviar sau de tramvai și părți și accesorii ale acestora	10,160,414	16.25%	0.8%	2.97%	25
'84	Mașini, aparate mecanice, reactoare nucleare, cazane; părți ale acestora	6,857,308	10.97%	0.4%	3.03%	36
'94	Mobila; așternuturi, saltele, suporturi pentru saltele, perne și articole similare	2,400,631	3.84%	1.1%	0%	16
'27	Combustibili minerali, uleiuri minerale și produse de distilare a acestora; materiale bituminoase; minerale	2,374,134	3.8%	0.1%	5.88%	68

Sursa: ITC, 2018

Tabel 3. Matricea primelor 10 grupe de produse în raport cu creșterea anuală a importurilor mondiale și a procentului României în exporturile mondiale, 2 cifre (SA)

	Grupă produse	Creștere anuală a importurilor mondiale 2013-2017	Creștere anuală a procentului României în exporturile mondiale 2013-2017
Produse câștigătoare în sectoare în creștere	85 Echipamente electrice, electronice	2%	2,94%
	87 Vehicule	1%	2.97%
	84 Utilaje, reactoare nucleare, boilere	-1%	3.03%
	90 Aparate optice, fotografice, cinematografice, de măsurare, de verificare, de precizie, medicale sau chirurgicale	0%	29%
Produse în declin în sectoare în creștere	62 Articole de îmbrăcăminte, accesorii, nu tricotate sau croșetate produse de distilare	-1%	-4.04%
	94 Mobila; saltele, suporturi pentru saltele, perne și articole similare	2%	0%
Produse în declin în sectoare în declin	----	---	---
Produse câștigătoare în sectoare în declin	73 Articole din fier sau oțel	-3%	1.03%
	40 Cauciuc și articole din cauciuc	-4%	3.12%
	10 Cereale	-5%	1.05%
	27 Combustibili minerali, uleiuri minerale și produse de distilare a acestora; materiale bituminoase; minerale	-15%	5.88%

Sursa: prelucrare după International Trade Centre (ITC), https://www.trademap.org/tradestat/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c642%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c5%7c1

Tabel 4. Orientarea geografică a exporturilor, 2001-2017

	Valoare export (mii euro)		Procent in valoare totală	
	2001 (UE 15)	2017 (UE 28)	2001 (UE 15)	2017 (UE 28)
State UE	8.628.753	47.495.058	68%	76%
State non-UE	4.069.529	15.023.275	32%	24%
Total	12.698.282	62.518.330	100%	100%

Sursa: International Trade Center, 2018

Tabel 4A. Poziția competitivă a produselor cheie exportate pe principalele piețe de destinație, 2017⁵¹

Grupă produse	Denumire produs	Procent total exporturi	Variație în valoare de export 2016-2017	Valoare exportată (mii €)	Piața strategică	Cota de piață pe piața strategică	Poziție pe piața strategică	Pondere mondială	Loc mondial
8708	Piese și accesorii pentru autovehicule	10,43%	24%	7.365.846	Germania	8,5%	4	2,2%	9
8544	Sârme, cabluri și alți conductori electrici izolați	6,12%	4%	4.325.244	Germania	17,5%	1	3,6%	5
8703	Autoturisme (inclusiv autocamioane)	4,78%	6%	3.378.341	Franța	2,02%	13	0,5%	26
2710	Uleiuri din petrol	2,94%	16%	2.079.061	Moldova	77,5%	1	0,3%	41
9401	Scaune (stomatologice și de frizerie, etc)	2,28%	1%	1.607.445	Germania	3,9%	5	2,1%	11
	Total	26.55%		18,755,937					

Sursa: Prelucrare proprie după calcule ITC pe baza statisticilor UN COMTRADE

Tabel 4B. Poziția competitivă a principalelor produse cheie exportate pe principalele piețe de export, 2011

Denumire produs	Piața strategică	Cota de piață	Poziția României	Principalii competitori
Sârme, cabluri și alți conductori electrici izolați	Germania	14,5%	1	Polonia, Cehia, Italia, Slovacia, Ungaria
Deșeuri și resturi feroase; deșeuri lingotate din fier sau din oțel	Turcia	9,9%	3	SUA, Rusia, Marea Britanie, Belgia, Olanda
Aparate electrice de telefonie pe fir	Ungaria	8,4%	2	China, Canada, Hong Kong, Germania, Olanda
Uleiuri din petrol	Ucraina	7%	4	Belarus, Rusia, Lituania, Kazahstan, Polonia
Pompe de aer, de vid, hote prevăzute cu un ventilator	Germania	3,4%	8	Japonia, Italia, China, SUA, Marea Britanie
Piese și accesorii pentru autovehicule	Germania	3,2%	8	Cehia, Franța, Italia, Polonia, Japonia
Autoturisme (inclusiv autocamioane)	Franța	2,9%	10	Germania, Spania, Marea Britanie, Slovenia, Polonia

Sursa: prelucrare autori după calcule ITC pe baza statisticilor UN COMTRADE

⁵¹ Tabelul 4B din Anexă sintetizează Poziția competitivă a produselor cheie exportate pe principalele piețe de destinație la nivelul anului 2011.

Tabel 5. Dinamica primelor 5 produse exportate 2001-2017

2001			2014			2017		
Grupa	Denumire produs	Procent în total exporturi	Grupa	Denumire produs	Procent în total exporturi	Grupa	Denumire produs	Procent în total exporturi
62	Articole de îmbrăcăminte, accesorii, nu tricot sau croșetat	18.15	85	Echipamente electrice, electronice	15.53%	85	Echipamente electrice, electronice	17.47%
85	Echipamente electrice, electronice	8.74	87	Vehicule (altele decât cele feroviare, tramvaie)	14.17%	87	Vehicule (altele decât cele feroviare, tramvaie)	16.25%
64	Încălțăminte, ghete și articole similare, părți ale acestora	8.57	84	Utilaje, reactoare nucleare, boilere, etc.	10.47%	84	Utilaje, reactoare nucleare, boilere	10.97%
72	Fier și oțel	6.4	27	Combustibili minerali, uleiuri, produse de distilare	6.01%	94	Mobilier, de iluminat, semne, construcții prefabricate	3.84%
27	Combustibili minerali, uleiuri, produse de distilare	6.21	94	Mobilier, de iluminat, semne, construcții prefabricate	3.87%	27	Combustibili minerali, uleiuri, produse de distilare	3.8%
	Total	48.07%		Total	50.05%		Total	52.33%

Sursa: International Trade Centre (ITC), 2017

Tabel 6. Exporturile sectoarelor culturale și creative (mil. euro)

Grupa	Denumire servicii	2013	2014	2015	2016
11.1.1	Servicii audio-vizuale	9.497	18.466	28.795	16.692
11.2.1	Alte servicii personale, culturale și de agrement, Servicii de sănătate	8.797	11.479	23.596	14.493
11.2.2	Alte servicii personale, culturale și de agrement, Servicii de educație	3.199	3.394	3.099	4.498
11.2.3	Alte servicii personale, culturale și de agrement, Patrimoniu și servicii de agrement	N/A	N/A	8.798	28.287
11.2.4	Alte servicii personale	10.897	10.381	6.299	4.898
	TOTAL	32.390	43.720	70.587	68.868

Sursa: calcule proprii în baza datelor Trademap, 2018

Tabel 7. Piețe de destinație pentru serviciile culturale și creative (mil. euro, 2016)

11.1.1 Servicii Audio-vizuale		11.2.2 Alte servicii personale, culturale și de agrement, Servicii de educație		11.2.3 Alte servicii personale, culturale și recreative, Servicii patrimoniale și de agrement		11.2.4 Alte servicii personale	
Total	16,692	Total	4,498	Total	28,287	Total	4,898
Europa	13,594	Europa	3,998	SUA	15,393	Europa	4,898
EU 28	12,494	EU 28		Europa	12,494	Germania	2,399
Denemarca	1,599	Austria	0,699	EU 28	11,395		
Franța	0,900	Bulgaria	0,200	Marea Britanie	9,596		
Grecia	0,399	Franta	0,200	Polonia	0,699		
Turcia	0,399	Germania	0,699	Commonwealth of Independent States (CIS)	0,399		

Sursa: Trademap, 2016

Tabel 8. Locul țărilor balcanice în Raportul Global al Competitivității 2013-2018

Țara balcanică	Locul în Raportul Global al Competitivității (Forumul Economic Mondial)		Trend: Pozitiv ↑ Negativ ↓
	2012-2013	2017- 2018	
1. Slovenia	56	48	↑
2. Bulgaria	62	49	↑
3. Turcia	43	53	↓
4. România	78	68	↑
5. Croația	81	74	↑
6. Albania	89	75	↑
7. Muntenegru	72	77	↓
8. Serbia	95	78	↑
9. Grecia	96	87	↑
10. Bosnia și Herțegovina	88	103	↓

Sursa: Global Competitiveness Report 2017-2018, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>Global Competitiveness Report 2012-2013, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

Tabel 9. Locul țărilor balcanice în Raportul Doing Business 2014-2019

Țara balcanică	Locul în Raportul Doing Business (Banca Mondială)		Trend: Pozitiv ↑ Negativ ↓
	2014	2019	
1. Macedonia	25	10	↑
2. Slovenia	33	40	↓
3. Turcia	69	43	↑
4. Serbia	93	48	↑
5. Muntenegru	44	50	↓
6. România	73	52	↑
7. Croația	89	58	↑
8. Bulgaria	58	59	↓
9. Albania	90	63	↑
10. Grecia	72	72	—
11. Bosnia și Herțegovina	131	89	↑

Surse: Doing Business 2019, http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

Doing Business 2014, <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>

Tabel 10. Indicatorii la care România se clasează cel mai bine, respectiv cel mai slab, conform Raportului Global al Competitivității 2017-2018

Indicatorii la care România se clasează cel mai bine	Locul ocupat din 137 de țări	Cea mai bine clasată dintre țările balcanice	Indicatorii la care România se clasează cel mai slab	Locul ocupat din 137 de țări	Cea mai bine clasată dintre țările balcanice
Indicele drepturilor legale	8	Munte negru - 1	Achiziția de noi tehnologii de către guvern	133	Albania - 25
Calitatea educației matematice și științifice	23	Slovenia - 11	Capacitatea de a reține resursa umană talentată în țară	132	Turcia - 83
Impactul de afaceri al normelor privind ISD	25	Albania - 24	Capacitatea de a atrage resursa umană talentată în țară	131	Turcia - 103
Lărgimea de bandă a Internetului	30	Slovenia - 14	Eficiența cadrului legal în formularea reglementărilor	131	Munte negru - 71
Flexibilitatea de determinare a salariilor	33	Bosnia și Herțegovina - 26	Disponibilitatea de a delega autoritatea	129	Slovenia - 60

Sursa: Global Competitiveness Report 2017-2018, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

Tabel 11. Indicatorii la care România se clasează cel mai bine, respectiv cel mai slab, conform Raportului Doing Business 2019

Indicatorii la care România se clasează cel mai bine	Locul ocupat din 190 de țări	Cea mai bine clasată dintre țările balcanice	Indicatorii la care România se clasează cel mai slab	Locul ocupat din 190 de țări	Cea mai bine clasată dintre țările balcanice
Comerț transfrontalier	1	România - 1 Croația - 1 Slovenia - 1	Conectarea la rețeaua electrică	154	Slovenia - 23
Executarea contractelor	17	România - 17	Obținerea autorizației de construcție	146	Serbia - 11
Obținerea de credite	22	Macedonia - 12 Munte negru - 12	Demararea unei afaceri	111	Slovenia - 38

Sursa: Doing Business 2019, http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf